SREE Dharmi Kollasini.

By,
N. Purushottama Kavi.

శ్రీ

ధార్మికోల్లాసిని

నిర్వచనకావ్యము.

ఇది,

నాదెళ్ల పురుషోత్తమకవి

ప్రణీతము.

చెల్లా లక్ష్మీనృసింహశాస్త్రిగారి

ఆర్యానందముద్రాక్షరశాలయందు

ముద్రింపఁబడియె.

మచిలీపట్టణము.

1917

వెల - అర్ధరూపాయ.

నిందు స్త్రీ పాత్రములు కాన్పించుటకు వీలునులేదు, ఉండునని, యనరాదు. ఇంక నిందుండునది యంతయుం గేవల యథార్థమే. ఇందెటనేని గుణాభివర్ణనముందు పట్టి దేనిఁ గాంచినేఁ బొగడితినని పొరపడక, అదట్లుండక తప్పదనికనఁబఱచిన ప్రబలశాస్త్రనిదర్శనమును దెలిపినిజమెఱిఁగి పొగడ్త కాదనియు యథార్థమేయనియు బాగుగా గమనింతురుగాక. ఒక్కొక్కెడ దోషాభివర్ణనముంజేసియున్నది కన్నపుదైవని దంతయు యథార్థబోధకయనితోఁ పనివారుందురా? ఈకావ్యము నైసర్గికసల్లక్షణ విరాజమానయగు కన్యకవలె శోభిల్లుచున్నదవవలె. సెట్టుకొన్న నగలట్టిలేవు. ఇప్పుడవి యెవరికిని గిట్టవుగదా! ఈపిచ్చియ చారిత్రము పురందరదాసాదుల సత్కథలవలె నోకవారికథగా నయితము పాడఁబడవచ్చునని నానమ్మకము. ఇదియిప్పటికిట్లు ప్రత్యేకకథగా వ్రాయఁటయె తగునని వ్రాసితి. మూడాశ్వాసములుగాఁ జేయఁబడవలసినంత పెద్దపుస్తకముఁనను నేనెవరిమెప్పునకో పాటుపడువాఁడంగాను గాన డాబులు చూపనొల్లక దీనినిట్టే కాశ్వాస గ్రంథముగనేయుంచినాఁడను. సరసులారా! సారముంగనిపట్టుఁడు. ధార్మికులారా! మర్మమారయుఁడు. ఈగ్రంథము నొక్కొక్కెడ బీదలకు విక్రయించినను ధనికలకు మాత్రము తగువీలువెంబడి నుచితముగానే యందఁజేయుదమని గట్టిపట్టుదలయున్నది ఇట్టి పూన్కికిఁగలగుట్టు ఆలోచించువారికి రట్టయగును. నాయాశకు భగవత్సహాయముండెడుఁ గావుత.

15-7-17
జగన్నాథపురము.

నాదెళ్ల పురుషోత్తముడు,
గ్రంథకర్త.

తమ్మన పిచ్చయ్యబ్రదర్ రామకృష్ణయ్య.

శ్రీమేధాదక్షిణామూర్తయేనమః.

ధార్మికోల్లాసిని.

కం. శ్రీమహితధర్మనిరతా, సామప్రియసామజారి సాదరభావా
కామహరాకలుషాపహా, నామానగశేశ దక్షిణామూర్తిశివా. 1

మత్తకోకిల.

శ్రీవరాంబుజ సంభవామర శేఖరాది సమర్చితా
పావనామల సత్కథాదిపు భంజనాముని సేవితా
తావకీన సుధామృదూక్తులె ధర్మశాస్త్రములాప్తులం
గావఁగాభువిలో నెసంగిన కన్యకా పరమేశ్వరీ. 2

తే-గీ. జగములకుఁ దల్లి దండ్రులు సకలహాని।
హృదయ వాసులు నిగమాంత విదిత యశులు
తీరుతీరైన పేరులఁ దేజరిల్లు।
నేర్పడిన పార్వతీ పరమేశులార. 3

సీ. రహింబూను మీరు పురాణదంపతులరు
మీపాదభక్తితో సేవఁగన్న
వరకవి నావెల్ల పురుషోత్తముఁడ నేను
వెలుఁగునహిందీని నలుబదొకటి
నాటకాలుపదేను నవ్యప్రబంధము
లభివర్ణనాళి పదాలు మఱియు
బాలుకు సదివికో ఫిలగు బహువిధ
కావ్యములుగ్మను నిఘంటు వులును

తే-గీ, బుధవిధేయిని సంచికల్పది పదులును,
మొదలుగాఁగల విరచించి మున్నె మీకు
నర్పణముచేసితి నిదిమీ యాప్తచరిత,
మిపుడు వినుపించె దనవధరింపుఁడీను. 4

శా. హిందూదేశము సర్వసంపదలు హాయింబొందు చుండంగ నా
చందంబేర్పడి వన్నెకెక్కు భువిలో సాదృశ్య మేలేనిదై
యందంబై తగు దక్షిణార్థమున నాంధ్రావనీ మండలం
బందున్వాసిగలట్టిదాటజను లెంతో స్వర్గతుల్యంబుగన్. 5

సీ. విష్ణురూపిణియగు కృష్ణామహానది
విపులపుణ్యోదయయి వెలయునెచట
గౌతమన్నీంద్రుఁడు గంగఁదేనెచ్చోట
సప్తగోదావరీ శాఖలమరు
అటుపినాకినులునిం కిటువంశధారాదు
లెచ్చటఁ బ్రవహించు నెచ్చుగాను
త్రినగత్రిలింగంబు లనుపుగా నెచటికి
ముక్కోణములహద్దు లెక్కనమరు

తే-గీ. మున్ను వీరలు నెలసిసమున్నతిఁగని,
యున్న పెనుగొండ పురమేడ వన్నెగఁదగు
నదియె యీయాంధ్రదేశమిం దనుపమాన,
తీర్థములు క్షేత్రములు నెన్నొ తేజరిల్లు. 6

సీ, రాజరాజ నరేంద్ర భోజాని ముఖ్యులు
నలకవిత్రయమేడ నవతరించె
ఆకృష్ణదేవరా యాదిసత్ప్రభువులు
నష్టదిగ్గజము లెందవతరించె
అనువేమరెడ్డి ముఖ్యావనీనాయకు
లల్లశ్రీనాథుఁ డెందవతరించె
పటుప్రసిద్ధులయిన భాస్కరు ల్పోతన్న
యాభీమకవియు నెం దవతరించె

తే-గీ. విశ్రుతజ్ఞాని ఘనమౌని వేమయోగి,
వేంకటాద్రి యప్పారావు నంకినీఁడు
మున్ను గాంగల దాతలుత్పన్న మయిన,
మహితభాగంబు మనయాంధ్ర మండలంబు. 7

తే_గీ. కావ్యపంచకమునకు వ్యాఖ్యానకర్త,
యైనకొలచిన పెద్దిభట్ల సుసర్ల
బ్రహ్మయామ్యంబు బులుసు పాపయ్యశాస్త్రి,
రాణనొప్పారి తీయాంధ్ర రాష్ట్రమందె. 8

ఆ. రామదాసనామ రాజితగోపాఖ్య, ఘనుఁడునిష్ఠల ప్రకాశయోగి
త్యాగరాజముఖ్యులైనభక్తాగ్రణు,లుహి మెలంగిరాంధ్ర రాజ్యమునను.

సీ. ఘనవిశేషామర కావ్యనిర్మాతయై
నట్టిమామిడి వేంకటార్య కవియు
క్షమిధనపాల రాజన్నయుం గొడిసెల
రామన్న ముఖ్యభక్త రాజిమఱియు
బచ్చురామేశము పైడాకుఁగొత్పన్న
వేంకనాదులు దాతృ వితతియింక
రాజకీయోద్యోగి ప్రాజ్ఞుండు నుసమర్థ
రంగయ్యశ్రేష్ఠి పురందరుండు

తే_గీ. మఱియుబహువిధ దేవతా మందిరములు,
బ్రాహ్మణాగార ములుధర్మ భవనములును
గొప్ప చెరువులు బావులు నొప్పఁజేసి,
మెప్పుఁగనునట్టి ధర్మాత్మ లెప్పుడున్రదు. 10

కం. మనులైనబుధులు ధార్మిక, జనులై నమహాత్ములార్య సంతతిలోఁగా
వనులైనప్రాజ్ఞులెన్నఁగ, ఘనులైనరసజ్ఞులిందె కలిగిరికాదే. 11

ఉ. పావనవాహినుల్మిగుల భవ్యములైతగు క్షేత్రతీర్థము
ల్వావిరిగాఁగలట్టిది దివంబునుమించిన మించునన్న బ
ల్తివినిగాంచినట్టిదిక డిందివిశాలము కల్గినట్టిదీ
తావు తెలుంగు భూమియిట ధన్యులుమాన్యుల గల్గుఁగొప్పరే. 12

సీ. వేదాంతులాయిందు వేలకొలందులు
శాస్త్రజ్ఞులు సహస్ర శతపరిమితి
ఘనపాఠులెన్న లక్షలుజటావల్లభు
లబ్జివేదవిదులు కోట్లకొలఁది

కవిశిఖామణులును గాయకవర్యులు
దైవజ్ఞవరులు వందలుగఁగలరు
చేతిపనుల యందు ఖ్యాతిని గన్నారు
ఘనవైద్యులున్నారు గాదె వేలు

తే.గీ. రాజకీయభాష రాణనందినవారు,
న్యాయవాది ముఖ్య నామవహులు
ఎన్నికైన యన్యో విజ్ఞానముల నేర్పుఁ,
గన్నవారుకోటు లున్నవారు. 13

చ. వరగుణులిట్లసంఖ్యలుగ వర్ణితులై మును పుట్టుచుండిభూ
నగులదయా విశేషమున వాసియుఁగాంచి రటంచుఁ దెల్పెడి
న్వారివిగనున్న మాన్యములు వృత్తులుకంద్రికి లగ్రహారముల్
స్థిరముగనున్నదీ తెలుఁగు దేశపుఁబొందిక యెల్లకాలముఁ. 14

తే.గీ. కాలమునుబట్టి సంఘసంస్కర్తలమని,
వెడలకొందఱు పనిచేసి విసిగిపోసి
తొంటిదగుతమ మతమునె యంటియుంద్రు,
తేమగలనేల నిప్పట్లు చెప్పరిల్లు? 15

కం. భరియింతురుగురువరులను, జరియింతురు వేదవిహిత సద్ధర్మముల
న్ధరియింతురు బిరుదములను, మెఱయింతురు వైజకీర్తి మేదినినాంధ్రుల్.

తే.గీ. ఇట్టియాంధ్రాళి మెలఁగెడి పట్టులందుఁ,
బట్టుగలతావు లొకకొన్ని పరగుచుండు
నందుఁగృష్ణామహానది యబ్ధిఁజేరఁ,
జేరువైన కొలందిని శ్రేష్ఠమగును. 17

మ. అలదేశంబునకీమకాఁగలది బ్రహ్మాండంబులం జెచ్చటం
గలవంచున్నచి యుపరాదు తెలియంగై లాస వైకుంఠము
లులలేకావని వానిపీడియటకుం దో తెంచి రీశాచ్యుతు
లృలుకంజూచిన నల్ల రెండొకటి గాఁబై పెచ్చ నద్ధయ్యోడిఁ. 18

తే. ఉభయరామేశ్వర క్షేత్రముండు నొకటఁ,
గాకుళాధీశు వాసంబుఁ గలదిఁకొంట
నహ్వికృష్ణానదీ తీర మందెయలరుఁ,
క్రోశపంచక పరిమిత దేశమెన్న. 19

ఉ. పాడికిఁ బాటకున్మహిష పాళికిగోవృష భాళికెల్లెడ
న్వాడుక నొప్పునట్టి ఫల వారములీనెడి వృక్షరాజితోఁ
గూడినతోటలొప్పుటకుఁ గూర్చునదెట్టులో యట్లరోగతం
బోడిమిఁ జెందిపావనతఁ బొందుచులోకు లెసంగ నయ్యెడిన్, 20

సీ. క్రోశత్రయంబునఁ గుదురఁ గృష్ణాతీర
మన్నివిధంబుల సమలతఁదగి
తృణకాష్ఠ జలసమృద్ధికిఁ బహువృద్ధికి
సస్యఫలాప్తికిఁ జక్కఁగఁదగి
సుగుణసంపదయును సూనృతభాషణ
గ్గలసజ్జనావళి కలిమినిదగి
సొలుపైన కట్టడంబులుజలాశయములుఁ
దోటలుదొడ్లొప్ప నీటునఁదగి

తే-గీ. ఎట్టులెట్టుల నరసినఁ జుట్టుపట్ల,
సాటిలేనిది యిదేయని చాటుపట్ల
మెప్పుతగునని యొప్పింపఁ జెప్పుపట్ల,
ముద్దుగానుండు నదియొక్క మద్దిపట్ల. 21

కం. పాళములుగ నక్షత్రపు, గోళములు సెలంగు మేడ కుంగంబములై
తాళములు మఱియునాఁరీ, కేళములనుగాంచువారి కింగనుపట్టున్॥

ఉ. తక్కసపండ్లచెట్లు ఫలి తమ్ములుకొన్ని సుపుష్పితమ్ములు
న్నెక్కుడుఁ బెక్కులై మిగుల తేఁజివురొప్పెడి వింకఁగొన్నియుం
జక్కఁగఁగాను పింపఁగర సజ్జలఖేచర పంక్తికొప్పుట
న్నిక్కలి మక్కువం దెలుపు మేలిమివాక్కులఁ దన్నుతుల్తగున్. 23

మ. నవరత్నంబులు కండెలెన్నలర యన్గాయల్మొదల్గాఁగనా
నవిన్మైపుట్టుచు భాసిలుంగనుకనే యాదంటులా పోచలై
నవగాంగేయ శలాకలిట్టులలరు న్నాఁగాను జేలొప్పడి
న్వినరింపంగ నటుఁడుకాపులజగ ద్విఖ్యాతి యీపంటదే. 24

ఉ. ఊరఁదటాక మొప్పెడిఁ బయోధియనుంగు కుమారినాఁగగం
భీరతచే విశాలతను విస్తరనిర్మల వారిపూర్ణతన్
పారస పుష్పరమ్యతని జాంతరజంతు సుఖానుకూలతం
దీరములం బ్రకాశిలుచుఁ దీరిచినట్టుల నొప్పు రేవులన్. 25

ఉ. చక్కనిగిన్నె కొమ్ములు విశాలపుఁ పులు మూపురంబులుం
జక్కని మేనులుం గలిగి చిత్రపువన్నెల మీఱునెద్దులు
న్మిక్కిలిపా లొసంగుచును మిక్కిలిపావన తంబొసంగుచుం
జొక్కపుదూడ లొప్పఁబోలు చుంగదగోవులు దొడ్లమందలన్. 26

చ. మితముగఁ బెంకుటిండ్లలరు మిక్కిలియెత్తు భరంతుకల్గియు
న్నతముగ గచ్చుగోడలుత నాబులుడాబుగ నొప్పుచావిడుల్
జతగవిశాలతం దగువ సాలుఁగొట్టులు వంటయింటులిం
కితరము లాగదుల్పడక టింట్లనురంజిలుఁ జూడముద్దుగన్. 27

చ అలరెడిఁబూరియింట్లకన నబ్బురమైన విలాసమొప్పఁగాఁ
జలికినివాన కెండకును జంకిసుమంతయు నొందకుండని
చ్చలునుసుఖం బొసంగుచు వసారలువాఁలిన నెత్తుతిన్నెలే
కలిగి తదంతరంబులు వికాసముగా విలసిల్ల నెల్లెడన్. 28

ఉ. చాలగలీలగాఁ దనరు సందులగొందుల దొడ్లతోటల
న్వీలుగఁ దాటియాకులను వేసిపసందుగఁగుట్టి నిండ్లకం
బాలెకనంగ రావునడి పట్టుననుండెడి నిట్టరాడుల
న్వాలలనేక భేదములఁ జక్కఁగఁ బెక్కులు పిక్కటిల్లెడిన్. 29

తే-గీ. మమురుగోడలు గలదొడ్ల మధ్యనున్న,
కుమురుగలమోక లీనెడిఁ గూరగాయ
లెమురుగానట్టి యర్భకు లేగనైన,
పెనుపబెట్టక పసుఖాఁ బ్రీతిఁదిరుగు. 30

సీ. భగవంతు నెల్లెడ భక్తిఁ గొల్చెడివారుఁ
 బరమార్థతత్త్వంబు నెఱుఁగువారు
ధర్మమార్గప్రవర్తనమొనర్చెడివారు
 ననుకూలభూతదయ గలవారు
ఘనముగా నుపకార కారకులగువారు
 విబుధవిధేయత వెలయువారు
కానిపోనిదురాశ లూనకుండెడివారు
 సత్పాత్రదానము ల్సలుపువారు
తే.గీ. నగుచు జనులుందు రయ్యార సుగుణఖనులు,
బలిమిగలవారు నారోగ్య భాగ్యవహులు
నిత్యసంతోష నిలయులు నిరుపమాన,
విభవయుతులును సుందర విగ్రహులును. 31
ఉ. వాసము చేయుచుందురట వైష్ణవభూత్రిదశోత్తముల్సదా
భాసురపుండ్రముల్ సిగలుఁ బట్టెగలంచుల పంచెకట్లు నే
భాసుగ శోభిలంగ హరి భక్తికి రక్తికి యుక్తికుక్తికి
న్వాసికి నెక్కుభూనసతి పాండితిసార్థక తల్పరికాశిలన్. 32
చ. వరగుణులంచుఁ జెప్పనగు వైశ్యులు కాపుర మున్నవారటం
బరగెడి వర్తకంబొకట బాగుగ సాఁగఁగఁ గర్షకత్వము
న్వరవిగఁ గల్గి గోగణము విత్తము ధాన్యము వృద్ధిఁ జెందఁగాఁ
గరమనురక్తి నెల్లరును గౌరవదృష్టిఁ గనంగ నొప్పఁగన్. 33
ఉ. కాపులు సార్థకాఖ్యఁగల కాలము గోగణ రక్షణంబునిం
కేపును జెంది సంపద వహింపఁగఁ జేయఁగ సస్యరక్షణం
బోపికఁ జేయుచుండి వినయోక్తులెయ్యెడఁ బల్కుచుండి మే
న్దాపక పెద్దలం గొలుచు ధర్మమొనర్తురు నిర్మలాత్ములై. 34
ఉ. అందఱు సుందరీమణుల హర్మ్యశిలన్నిజనాథ పాదము
ల్డెందములందు మెచ్చికొని కీకులు శోకులు లేక నెమ్మదిం
జెందిపతివ్రతాత్వమున జెన్నువహించుట ముగ్ధగుమ్మలుం
జందనముఁ బల్కఁగా నయిన యందము నుండగి యుండు రిండ్లలోన్. 35

కం. ఆహుమరఁట బాలకులటఁ, బామదురఁట భక్తినీతి పదపద్యంబుల్
వీహుమరఁటను శ్రేష్టులు, కూహుమరఁటసుజనవరులకూటములందున్.

మ. ఇటులన్వన్నియఁ గన్నయూర మహితా హీనప్రభావుండుదు
ఘ్ఘటకార్యాచరణప్రవీణుఁడు మహా గంభీరుఁడు స్థిరుఁడుం
బటువిఖ్యాతిని గన్న ధార్మికుఁడు జంభారాతి భోగుండుకో
మటులన్మేటిగఁ దమ్మనాహ్వాయ సుకీమాన్యుండు మున్నేర్పడన్.

మానినీవృత్తము.

తమ్మనయొక్కఁడె ధన్యుఁడగున్నత తమ్మనఁజెల్లెడి పల్కవెస
తమ్మననెల్ల రెఱింగిరి తచ్చరి తమ్మనయమ్మన యమ్మనఁబూ
తమ్మననాతని వర్తనచెల్లుహి తమ్మనకుందురె యాతనిచే
తమ్మనఘమ్ము ప్రహర్షదయాభరి తమ్మనఁగావిలసిల్లుసదా. 38

ఉ. ఈతఁడుఖ్యాతి మంతుఁడయి యిట్లలరారఁద దీయవంశసం
జాతులనన్యలెన్నువరు సన్వినఁదమ్మన వారునాఁగవా
రీతనివారలై రిటుల నెన్నియొపౌరుష నామముత్తగు
న్ఖ్యాతలమంచఁ దద్విధముఁ బొందినతమ్మన వారినెన్నఁగన్. 39

కం. పౌలస్త్యగోత్రయుతులై, చాలఁగ ధర్మార్థములను సలుపుచునిత్య
శ్రీలసనేక కుటుంబము, లోలిన్వాభోపశాఖలొందుచు నగుచున్. 40

కం. భువినిట్టుల వర్ధిల్లుచు, భవుఁదాలిచి పూజసేయు పరిపాటినిదా
మివటఁనారి వారి శిష్యులు, గవిరాజిల్లుచు నటుండి కాలముఁగడపన్.

ఉ. తమ్మనవంశ సంభవుఁడు దాతలతాతగు సుబ్బిసెట్టి చి
త్తమ్మునదేవభక్తియును ధర్మపురక్తియుఁ బిక్కటిల్లఁగాఁ
దమ్ములునన్నలుం దనదు ధాటికిదీటుగఁ బాటొనర్ప నీ
తమ్ముగ ధర్మకార్యములు తద్దయుఁజేసెను ఖ్యాతికాముఁడై. 42

కం. కంచాకో మారనుని, క్కించిదవిష్ణ్వాలయమున మేలగుభాగం
బుచితముగ నూరనుద్రవ్యించి రిపెను బావిచెఱువు నెంతయుఁబ్రీతిన్.

చ. చెఱుపునకెన్నొకోణములు చేసిరికావలెనంచు జంతువుల్
పరువిడి దప్పిఁదీర్చికొన వచ్చియటొండొరు వుల్కనంబడన్
దొరకిన యల్పజంతువుల దుష్టమృగంబులు హింసచేయుటల్
జరుగమిఁ గోరి బెబ్బులుల భాగములన్గుదిఁ గూర్చిరొంటనాన్. 44

ఆ. అల్లసుబ్బిసెట్టి కాత్మజుండగు వేంక, టాచలంబు సోదరాళిఁగూడి
తండ్రు లేర్పఱచిన తత్తటాకాదుల, రహిని మెఱుఁగు వెట్టి రాణఁ జెందె.

ఉ. పేరమ వేంకటాచలము పెంపువహించిన ధైర్యసంపదం
దీరెడి కాంచనాచలము దివ్యగుణాళి లసన్మణిప్రభా
పారతరోహణాచలము భాసురకీర్తి విశేషసంపదన్.
గేరెడిఁ గాహిమాచలము నిత్యవినిర్మల భక్తియుక్తుఁడై. 46

కం. ఆతఁడు గాంచెను పుత్త్రుల, నాతత మహిమాఢ్యులైన యారువ్వురనంతేఁ
ప్రీతిని జెనుపంగ వారలు, నాతరబడి ధార్మికులయి యలరిరి వసుధన్.

సీ. పెద్దబ్రహ్మన్నయా నిద్దపు భక్తుండు
పెద్దబ్రహ్మకు నెన్న బుద్ధిపటిమ
చిన్నబ్రహ్మన్నయా వన్నెవాసిగలాఁడు
చిన్నబ్రహ్మకు నాను జెన్ను నెన్న
మహిత రామబ్రహ్మ మహిత కార్యధ్వంసి
విహితాప్తజనబుధ సహితుఁడగును
పరగు లక్ష్మికాంత మెఱుఁగుఁజిన్నయుగుటీ
మెఱుఁగెక్కుడగు లేదు తెఱుఁగనఁదగు

తే-గీ. అల్లపీరేశ లింగాఖ్యుఁ డెల్లరకును,
సల్లలిత గతిహిత పదుచల్లనతఁడు
వేంకనాహ్వయుఁడగు నిష్కళంకతఁగను,
శంకరాంఘ్రిసు మాళి నిశ్శంకుఁడౌలి. 48

తే-గీ. మొదటిముగ్గురు బిడ్డల ముద్దెఱుఁగరు,
నడిమియిఱుగురు నిఱువురు నందనులను
వేఱు వేఱుగఁ గన్నారు వెన్కయాతఁ,
డొకఁడె బహుపుత్త్రిజనకుఁడై యొప్పనయ్యె. 49

కం. తనపేరును రామాఖ్యయుఁ, దనయులకిడె నాల్గవతఁడు దగునైదవయా
తనికిని సుబ్బారావును, జనలక్ష్మీకాంతమునను జెలఁగిరితనయుల్.

ఉ. వారలలోని వెంకనయ వారితసత్వగుణాఢ్యుఁడై సదా
చారముగల్గియన్నలకు జంకుచునింటఁ బొలానఁ గార్యము
త్తీరిక లేకయుండఁగడ తేర్చుచుమిక్కిలి కష్టజీవియై
యూరుపునేరుపుందనరి యొప్పునమాయకుఁడై ప్రకాశిలెన్. 51

తే-గీ. అతఁడువరియించె గంటసాలాన్వవాయ,
ముందుఁబుట్టిన భద్రమ్మనాపెపతికి
జంటయైనిర్వహించెఁ దానింటిపనులు,
పసులనిసుగుల రక్షణ పనులుగూడ. (ములో

కం. అలసతియందార్వురఁదన,యులఁగాంచెంగొమరుసామికొప్పమొగ
విలసిల్లుబుతువులోనా, వెలసిరిభూస్థలినివారు విశ్రుతులగుచున్. 53

కం. మునుముందుగఁ బ్రభవించిన, తనయుఁడుపిచ్చయ్యపరమ ధార్మికుఁ
డనఁగా, ననుజన్ములఁదనయులగతిఁ,గనివర్ధిలఁ జేసెసెదిజగద్విదితంబా.

కం. ఒగినారయరెండవసుతుఁ, డగునిత్యోత్సాహివేంకటాచలమనఁగాఁ
దగునతఁడు పెదతండ్రికి,జగతిని గర్మములుసేయ జతపడఁబడెన్.

కం. పదపడిమూడవపుత్త్రుఁడు,విదితయశోధనుఁడుధర్మవేదిమహితుఁడు
న్నదయుడునరసింహాఖ్యుఁడు,కుదిరికగలధీయుతుండుగోవిదుఁడునగున్

కం. మీఁదనాలవకొమరుఁడు, వేదాంతార్థజ్ఞుఁడగును వివరింపఁగసా
మోదుఁడుగోపాలాహ్వయుఁ,డాదరముగముచ్చటించునందఱితోడన్

కం. ఐనవసూనుండరయన,
హీనోదారుండురామ కృష్ణాహ్వయుఁడీ
శానాంఘ్రికమలభృంగము,
నానందమయుండు నిర్మలాత్ముఁడు గుణియున్.

కం. కడపటియాఱవ సుతుఁడే, ర్పడజ్ఞానమయుండు వీరభద్రాభిఖ్యుం
డడఁకువయూపుఁదీపు, గడనన్నెరుపువినీతి గలధన్యుఁడునా. 59

కం. ఇఁకనెన్నఁగ నొకపుత్త్రిక, వికసత్కమలాయతాక్షి వేంకటసుబ్బాం
బికవరదేశాఖ్యసతి, సుకరామోదకరసుగుణ శోభితకలిగెన్. 60

ఉ. ఇట్టుల బిడ్డలేరుపడి యేపునవర్ధిలు చుండునట్టియా
పట్టునఁ బూర్వజన్మకృత భాగ్యవశంబున దారియేర్పడం
బుట్టెసుబుద్ధి వెంకనకుఁ బొందుగఁ జేరువ నున్న బందర
న్పట్టణమందుఁ జేరనిటఁ బత్నికిఁ బుట్టిన యిల్లునుంటచేఁ. 61

ఉ. బందరనందురష్కజన భాషసముద్రపు రేవుపట్టణం
బిందొరకయుప్లమ్లేచ్ఛజను లేలికలైయుల పేరుపెట్టిరం
చంద తెలుంగున య్యెడి మహా మహిమాంచితమిద్ద టంచునిం
కెందఱొ ప్రాజ్ఞవర్యులు రచించిన గ్రంథములోలిఁ దెల్పెడిన్. 62

మ. ధరణీశుల్పటుగర్వమేరుపడ సద్ధర్మంబులన్మానిమ
ష్కరులై యుండఁగ జామదగ్ని ముని నీకన్వారిఁ బోకార్చియా
ధరణింగశ్యపమౌని వర్యునకుఁ దా దానంబుఁ గావించిన
త్వరుఁడై యంబుధి వేడికై కొనియె నూత్నక్ష్మాతలం బిద్దదే. 63

ఆ. తపసిపూడినాఁగఁ దనరారు పట్టున, భార్గవుండు తాఁదరుంబొనర్చె
వెలయఁ జేయనైన బృందావనంబది, బందరునకుఁ బ్రకృతిపదమిదంట.

చ. ఇటులొకపూర్వగాథతగు నేయది యెట్టుల నున్న నెంత యో
పటిమముఁ జెంది పూర్వమున భాసిలినట్టుల గుట్టుఁ జెప్పెడిం
గటకట కొన్ని తావులన గారములున్న గరుల్క నుంగొనం
బొటబొట కంటనీరొలుకుఁ బూర్వవిలాసము వెచ్చరించుటన్. 65

తే-గీ. ఉండుబందరు కోటను నొక్కభాగ,
మేమియును లేదు వివరింపనామ శేష
మప్పుడుండు నగర్త యొండిప్పు డొప్పి,
లోఁతున నెతోంటి రాణింపు లోఁతుఁ దెల్పు. 66

తే-గీ. అయిననటనిటఁ బ్రాయిండు లమరువీధు,
లుండుఁ జేరువ గిలకల దిండితనరు
నావలొప్పారు రేవుండు నడచుచుండు,
దినదినంబును నెగుమతి దిగుమతులట. 67

ఉ. చేరువఁ బట్టణంబుతగుఁ జెన్నలరారెడి పెద్దవీధుల
న్సారస పుష్పశోభిత విశాలతటాకము లన్నరోత్తమా

గారవిమాన గోపురని కాయములంబు రసౌధశోభల
ద్వారకరాజధర్మపరి పాలకులొప్పెడి హర్మ్యపంక్తులన్. 68

ఆ. విజయవాడనుండి వెడలించితేఁ బశ్చ, కృష్ణకాల్వనాగు లేఱనంగఁ
బఱచుజీవనంబు లిడుచుండుఁ జౌరుల, కెల్లరకునుమిగులఁగొల్లగాను.

ఆ. బీజవాడకిటకు బిరబిరఁ జనరాను, ధూమశకటమొప్పుఁదోయధికిని
బర్వములనువచ్చుబహుతైర్థికాళికిఁ,జాలమేలుఁగూర్పఁజాలునదియె.

మ. కలవెన్నోపురము ల్మహామహితము ల్కల్యాణ భూయిష్ఠము
ల్బలువన్నెల్బహుభంగులంగలవి యీప్రాముఖ్య మెందెట్టివా
రలకుంగానఁగరాని దద్దదనఁగా రాబర్ట్సను పేటనాఁ
బొలుచుంజౌకపుఁజోటొకందునడుమ న్మద్దైనకోనేటితోన్.

సీ. వేనవేల్గజముల విస్తీర్ణ మొప్పెడి
నడిచోటఁ బనులెన్నొ నడచుచుండు
చుట్టుముందొకబారు కొట్టులొప్పారును
వర్తించుబహువిధ వర్తకమట
వానివెన్కనుమంచి వైశాల్య మునొప్పు
వీధిలోనిటునటు వెలయుఁగొట్లు
లందును వాణిజ్య మందంబు గాసాఁగుఁ
దరగతి కొకతట్టు పరగునట్లు

తే.గీ. మఱియు నడిబార్లు వ్యాపించు మార్గములకు,
రెండువైపులనంగడు ల్మెండుగఁ దగు
దూరదేశా గతాచ్ఛ విస్తారవస్తు
సంతతులటుండుఁ గనవెంతొ సంతసమగు. 72

సీ, నీటుగా నొప్పుకో నేటిని జాలతో
ముద్దుగాఁ గట్టిపై హద్దు నకుమ
నినుపకంబంబులు నినుపగొలుసుఁ గూర్చి
తగునాసనములులో తట్టుననిడి
నలువైపు దారుల నిలువులరాతిశా
టులుతటాకమునశోభిల నొనర్చి

అట్టిబాటలకూట మదినట్ట నడుమాట
నటశిలా స్తంభంబు నమరఁజేసి

తే-గీ. రాణమీఱంగ మేటిని శ్రేణులొనరఁ,
గట్టిబహుశోభ లందఁ గన్పట్టునట్టు
చూపుచుందురు పురవరి సుద్ధతఘని,
చూచువారును బురమును గాచువారు. 73

తే-గీ. అలరుబహుశోభ రామలింగాల యంబు,
రంగనాయకు నిసివాస రాజముమఱి
భావనారాయణస్వామి భవనమునట
మీరుభయులును వసియించు మేటిగృహము. 74

కం. పలుమాఱా చతురస్థలిఁ,
బలు తెఱఁగుల సభలుగూడి బహువిధమతశో
భలఁ దెల్పుచరిత లన్నింబు,
ధులుసెప్పుచుఁ గంద్రుమెప్పుతులయొందొప్పఁ ?

సీ. ధరణీసుర ప్రభువరులు క్షాత్రనేగుల
వారిమేడయునింట్లు వరలునొకట
శ్రీమంతుబిరుదుచేఁ జెన్నొందు నెల్లగ
డ్డా న్వయుల భవంతు లలరుఁబాల
కవిరాజబొమ్మ దేవరవారిసౌ
ధంబొప్పుఁ దగుజమీన్దార్లవింక
ఆనవాబుల దేవిడీ నిలయములందుఁ
బడసి మేడలుపొందు పరగుచుండు

తే-గీ. బ్రాహ్మణ శ్రేష్ఠుల విమఱి వైశ్యవరుల,
వంఘిఁజవ రేణ్యులవి మేడ లంచితములు
ఓలిఁబురసౌధ మునునాట కాల యములు,
సాహుకారుల సత్రము ల్పాలఁగలవు. 76

సీ. మున్నునో బిల్డార మొదలిష్ట నర్వాక
లాకాలశోభిల్లు లాలితముగ

ముంగమూర్నరసింహ ముఖ్యపాలితమయి
భాసిల్లు హైందవ పాఠశాల
ఆంధ్రజాతీయ కలాగార కర్మాల
యంబులొప్పెడిని నాడెంబుగాను
తగుఁగ్రైస్తవుల యుపాధ్యాయ శిక్షాపాఠ
శాలమున్నార్కిచే స్థాపితమయి
తే-గీ. వానిశాఖలునిఁక వేఱు పూనికగల,
బాలకుల పాఠశాలలుఁ జాలఁగలవు
బాలికా పాఠశాలలుం బరగునట్లు,
రాత్రిబడులును సాఁగు నిరంతరముగ. 77
ఆ. రాజధానిపురిగ రాజిల్లు నదిగాన, మండలాధికారి మహితసభయు
సర్వధర్మవిధి విచారణకర్తల, న్యాయసభలు నెన్నియోయలరెడి. 78
సీ. ఆపౌండరీకాంత మన్ని యాగంబులు,
చేయించు వారును జేసినారు
గణితలక్షణముఖ్య ఘనశాస్త్రములనెల్లఁ
జదివించువారలుఁ జదివినారు
వివిధావధానము ల్వివిధకవిత్వము
ల్నేర్పించువారును నేర్చినారు
జంత్రగాత్రంబుల సౌకర్యయుతముగాఁ
బాటనేర్పెడివారు పాడినారు
తే-గీ. రాజకీయభాష రాణనాటకముల,
నీటుఁగన్న పటిమ నిరుపమాన
మైనగారడీయుఁ బైనజాలెత్తుట,
గొలుసుఁద్రెంచుటలనుగుశలులుంద్రు. 79
క. అదియేమిచోద్యమోయెయ్యదిఘనమగువిద్యయనుచునభిమతిఁగనున
య్యదిమొదలిడినేరిచికొని, విదితులుతామగుచునుంద్రువివరింపనిటన్,
సీ. పలుతెఱంగులనేల బహువిధములఁ జేత
యూరఁజేరువయూర్ల దీఱుచున్కి

పలుపసందులనొప్పు బలెసాలయులును మెప్పఁ
గలకలంకారియిం దలరుచున్కి
పలుయంత్రములబల్మిఁ బటుకర్మములకల్మి
యందందుఁ గ్రమవృద్ధి నందుచున్కి
పలుమాదిరులచేతి పనులొప్పునగుఖ్యాతి
యెల్లప్పుకొల్లగా నెసఁగుచున్కి
తే-గీ. ఆదికాలంబునుండి ఖండాంతరముల,
దూరరాష్ట్రంబులందు విస్తారయశముఁ
గన్నవారల తోవర్తక మ్మొనర్చు,
చుండుపరిపాటిమాపేటి కుండుమొండు. 81

కం. సాగయోడలుఁ బాగబండ్లిం,
పగుదేశపు శకటపంక్తి యనునైయుంటన్
దిగుమతు లెగుమతు లొప్పెడిఁ,
బగలు నేరియనక యెప్డు బహురమ్యములై. 82
సీ. వేదశాస్త్రములభూ విభులవిద్యనుగూడ
నారితేరియుఁ బెల్మి సతిశయించి
న్యాయవాదిత్వము ప్రాజకీయోద్యోగ
మునుఘనపాండిత్య ములుఁగలిగియు
అగ్రహారంబుల ననునైన భూముల
నరుమానములువచ్చు వసతికలిగి
వష్టివర్తకమును వరయాజనంబును
పాధ్యాయతయువైద్య పత్రికాధి
తే-గీ. పత్యములవృత్తు లొప్పారి ప్రబలులైన,
వైదికులునునియోగులు వైష్ణవులును
మూడు తెలుఁగుల వ్యాపార్లు గూడమఱియు,
లింగధారులు విఘునసు ల్చెలఁగుచుండ్రు. 83
సీ. దేవభాష యొకింత దేశభాష మఱింత
దేశాధిపతిభాష తివిరికొంత

నేరిచి లెక్కలోఁ దీరుపుఁ జెందియు
శమమును దమమును జాలఁగలిగి
వస్త్రవాణిజ్యంబు వరధాన్య వర్తకం
బుప్పుబీయమునంపు చుండుపనియు
కలపయు నాపటాల్కడలి సున్నముఁగాచ
వస్త్వాదు లిటకురాఁ బట్టుపనియు
తే.గీ. సమరఁగా వాని క్రయవిక్రయములు సేత,
వడ్డిరాఁబడి పొలముల వచ్చుబడియుఁ
బ్రబలి దేవావనీ సురభక్తి కలిగి,
వైశ్యులొప్పుదు రనుపమ వైభవముల. 84
సీ. రాజభాషాపరిశ్రమ చేసి బహుపరీ
క్షలఁ దేఱి యుద్యోగములు గడంచి
చాలరంగుల పను ల్సరసంబుగాఁ జేసి
దూరదేశములనుం జేరి కెక్కి
బహువిధ వాణిజ్య ఫలమునుం బొందుచు
స్థిరజీవనంబులం బరగుచుండి
పలు తెఱంగుల చేతి పనులొనర్చుచు వాని
లాభంబులును గీర్తి శోభయుఁగని
తే.గీ. వెలయుచున్నారు పురినాది వెలమవారు,
కాపురంబుండి యున్నారు కాపువారు
మఱియు నితర చతుర్థులు మహితగుణులు,
సత్యసంధులు సాధువు లాస్తిక్యవహులు. 85
సీ. సింధుప్రయాణము ల్సేసి గడించుట
నోడలు న్మేడలు నొప్పనుంద్రు
బహువిధాభరణము ల్మహితము ల్నిర్మించు
ఖ్యాతిని భూతిని గాంచుచుంద్రు
వివిధాంబరములు కావించు విన్నాణము
నేరుపుం దీరుపీ మీఱుచుంద్రు

చిత్రపటములు రచించునై పుణ్యము
వస్తుచిన్నులఁ గూర్చ వరలుచుంద్రు
తే.గీ. నవ్యవిభవము లొనగూడు నావికులును,
ఘనతఁ జెందిన యలస్వర్ణ కారకులును
వరశివారాధనపరులు వస్త్రకరులు,
రమ్యగాత్రంబు లొప్పువిగ్రహ కరులును. 86
సీ. సయ్యదు ల్మొగలులు చాలగా షేఖ్పఠా
నులు నాఁగ నాల్గు తెగల తురకలు
సున్నిషియాలన నెన్ని కొమతముల
నెగడుచుఁ దమనమాజ్ని యతివిడక
నియమిత దినములఁ నయమార్గములఁ గూడి
యాఖురాన్పఠనంబు నాచరించి
మొహరమే తేఁగా విహిత ధర్మంబున
బహుశోభ నెర వేర్పఁ బడనొనర్చి
తే.గీ. బలుమొఖాసాల నృపదత్త భరణములను,
వర్తకంబుల నుద్యోగ వైభవములఁ
జేతిపనులను సముచిత ఖ్యాతిఁ గనుమ,
హమ్మదీయులు గలరీ పురమ్మునందు. 87
ఉ. బాలురు బాలికామణులు బాగుగ విద్య గడించు నట్లుగాఁ
జాలపరిశ్రమంబుఁ గొని చక్కఁగ నేర్పుచు నైజసన్నుతం
బోలిసమస్త మానవుల కూరకబోధయొనర్చి యెల్లర
న్నేలగఁ జేర్చికోఁ గనుచు లెక్కకునెక్కువయుంద్రు క్రైస్తవుల్. 88
సీ. తఱచుగా మేటి సత్సభలు గూర్చియు
నుపన్యాసంబు లిప్పించు నలసరసులు
బహుసమాజము లేరుపఱఁ జేసి యందందు
వర్ధిల్లఁగ నెడి విద్యార్థి జనులు
కాలోచితంబుగా లీలల గుమిగూడి
తగువిధి నెసఁగంగ నగునబలలు

బహువిధోత్సవములు రహినొనర్పంగనా
సక్తిఁ జెందుచునుండు భక్తవరులు
తే-గీ. వీనులకునింపటుండఁగ మానసంబుఁ,
దనియఁ జేసెడి మంగళధ్వనుల వాండ్రు
భరతశాస్త్రం బెఱింగిన పటిమగలిగి,
యున్న వేశ్యలు నున్న వారూరి నిండ. 89
సీ. నిఖలభూతములకు నిత్యోపయుక్తంబు
లగు చెరువులమర్ప నైనవారు
భక్తాళిసేవించి పరమందు నట్టిదే
వాలయంబు లమర్ప నయినవారు
అన్య దేశాగతు లైన దరిద్రుల
కన్నసత్రములిడ నయినవారు
పరపురములనుండి వచ్చుపండితులకు
నర్థమిచ్చి భరింప నైనవారు
తే-గీ. అందు నెవ్వరైన నిందుండ నభిలషింప,
నింపుఁ దగిన యుపాధులు నేరుపఱచి
తగినవిధములఁ గాపాడు ధార్మికాళి,
యెంతయో యున్న వారమా బందరందు. 90
తే-గీ. ఇట్టిపొందిక లొప్పిన పట్టణంబుఁ,
జేరఁ దమ్మన వెంకన్న కోరుటరయ
భాగ్యకాలంబు రాఁబట్టి పదవిపట్ట,
ననువుగా బుద్ధి పుట్టె నంచనఁగ వచ్చు. 91
చ. కలిగిన భాగ్యసూచనకుఁ గారణమేమయి యుండవచ్చునో
తెలిసికొనం బ్రయత్నపడ దివ్యదృగీక్షణమున్న వారమా
కలవిధమింకనే మగునో కానఁగనైనదొకండు తెల్పెదన్
సలలిత రీతినమ్మనగు శాస్త్రమును న్వివరించి చెప్పుచున్. 92
కం. అతని మొదవ సుతుఁడుమ, హీతలవిఖ్యాతరామ కృష్ణార్యుండీ
భూతికిఁ గారణమైతగు, జాతకముకలట్టిడనుచు శాస్త్రవిదితమా. 93

ఉ. శ్రీముఖ వత్సరంబు నను శీతలవేళను బుష్య శుద్ధమౌ
దా మొదటం జెలంగు తిథివర్జ్యజవాసరరాత్రి మూలపో
గామణి వచ్చుతారఁదగు కాలపు వృశ్చిక లగ్న మందునా
నా మఱునాఁడు షస్సుసమయంబునఁ గాంచిరి రామకృష్ణయర్. 94

తే.గీ. కన్నతలిదండ్రులకు మోద మున్నవరుదె,
ఉన్నస్థితిగతు లిటఁగను చున్నవారు
వన్నెగానుండు ననవిను చున్నవారు,
మిన్నసంతోష మందుటే యున్నయెడల. 95

కం. కవిబుధులు తనువు నన్నశి,
రవులర్థము నందుమూట రవిజుఁడు విద్యన్
భువిసుతుఁ డాజిట రాహువు,
తవిలెగురుఁడు లాభమునఁ బదపడి ధ్వజంబున్ 96

సీ. శ్రీముఖాబ్దమున నే శివగురు బుధభక్తి
శ్రీధీలెసంగెడి చెల్వుఁ గలిగె
పౌషమై యుపకారి బహుధని సిరదాత
ధర్మజ్ఞుఁడును మంత్రి తానయయ్యె
పాడ్యమి గాబహు పరిజన సంపద
జ్ఞానంబు ధనముశృంగార ముఁగని
తొంటియాషాఢమై యుంట చేతను బుద్ధి
ఖ్యాతిసూక్ష్మగ్రాహి కర్త్వమబ్బె

తే.గీ. వృశ్చికంబౌట నౌదార్య వినయగుణము,
లుండిమృష్టాన్న మొసలకు దండిగనిడు
ధనువుశశి చెందఁ బ్రాజ్ఞుండు ధార్మికుండు,
జనహితుఁడు దేవ భూసురార్చన రతుఁడగు. 97

కం. శనిదినమునఁ బ్రభవించుట,
యనుయామ్యాయ నమునందు నుద్భవ మందం
గనుటయు జలపడి సాహస.
మనుగోపముఁ బట్టుదలను మొలపించెఁగటా. 98

సీ. బుధుఁడు శుక్రుండును బుట్టులగ్నమునందు
నుంటచే జ్ఞానియు నుచితవక్త
ఆలోచనగలాఁడు నాయువొప్పిన వాఁడు
ధనగుణలావణ్య ఖనితమియును
మృదుభాషి సదయుఁడు మేటికీర్తిగలాఁడు
స్త్రీప్రీతి వస్త్ర సంప్రీతి యుతుఁడు
ధనదాతగణిత శాస్త్రజ్ఞుండు సుఖియస్త్ర
వేదిదృఢ శరీరి సాదరుండు
తే.గీ. తీర్థయాత్రలొనర్చెడి దేవహితుఁడు,
భార్త్యవైషమ్య మొకకొంత పరగునతఁడు
నగునటంచును శాస్త్ర మందగపమునది,
తగునుసుమ్మనఁ బ్రత్యక్షముగఁ గలదిటు. 99
ఆ. బుధుఁడు శత్రురాశిఁ బొందెనాతండష్ట,
మాధిపుండు భృగుఁడు వ్యయపతియగు
తనదుజనులె శత్రు తతియయి కష్టన,
ష్టములొనర్తురట్టె యమరెఁ గనఁగ. 100
చ. రవియును జంద్రుఁడున్ధనపు రాశిఁ బ్రకాశిల నల్పతోషియై
యపరిమితమైన విద్యగల యాతఁడు శోభనవంతుఁడుం బ్రతా
పవిలసితుండు రోగి ధనవంతుఁడు యౌవనమంకురింపనే
ప్రవిమల రాజమాన్యతయుఁ జాంభవముంగను నష్టమైతగెఁ. 101
కం. శనివిక్రమమున స్వస్థతఁ,
గనియుండుట నాయువెచ్చు కలిగి ప్రతాపం
బును బొంది ముదము లేమియుఁ,
దనసోదర వృద్ధియుఁగని తనరునటారోఁ. 102
ఆ. వాహనమునఁ గుజుఁడు పడిగృహచ్ఛిద్రంబు,
బాల్యమునను దండ్రి మారకంబు
తగనియింట నునికి తల్లిదీర్ఘాయుస్సు,
బుధగులను రోయు శనియునిచ్చు. 103

కం. ధీరుండతి సుఖమోక్షపు,
దారికినను నైన యట్లు ధర్మరతుండుగా
నాఱిటి రాహువు వ్యయమునఁ,
జేరిన కేతువును జేయుఁ జెలఁగు నటుల నే. 104

ఉ. ఆయమునం దెసఁగు గురుఁ డాయువు విద్యధనంబు నిచ్చియా
దాయము పెక్కుభంగులన దాయొనగూడుచు నుండి కీర్తిసం
ధాయక సుప్రతిష్ఠలు ముదంబునఁ జేయుచు భాగ్యవృద్ధితోఁ
జాయని నిష్ఠనుండ న దుపాయ మొనర్చున దిచ్చటం దగున్. 105

తే.గీ. కేంద్రమందును శుభులిద్దఱుండ్రుగాన,
నాఱిటన్మూఁట బాపులున్నారుగాన
గురుఁడు లాభంబునందును బరగుఁగాన,
నాయురారోగ్య భాగ్యంబు లతిశయిల్లు. 106

చ. ధనమున భాగ్యరాజ్యపులు తద్దయు బల్మిఁ జెలంగుచుండ నా
ధనపతి లాభమందలరఁ దాజయశాలిగ నర్కసూతి స్వాం
తనుగొని స్వస్థుఁడై గురుని చక్కని చూపున గూడి యుండఁగా
ధనమును లాభముజ్జయము ధాటియుఁ గీర్తియు నబ్బుటబ్రమే? 107

ఉ. పాచకుఁడైన చంద్రుఁడిడు వస్త్రసుభూషణ లాభ సౌఖ్యముల్
పూచిఫలించు నట్టులల భూబల రాజ్య విభూతి ధైర్యముల్
యోచన చేయు బుద్ధిమఱి యుత్తమ భోజన ముత్సుకత్వముల్
యాచకుల న్భరించెడి సమర్థత యన్నియు నీడ నొప్పెడిన్. 108

తే.గీ. ధురధురాయోగ మొప్ప బంధురతరమయి,
సకలసౌఖ్యంబు లిచ్చును సారములగు
విపులసత్కీర్తి వెలసెడి విపులయందు,
నరవిధర్మార్థకామ మోక్షములు కలుగు. 109

సీ. పర్వతయోగంబు ప్రభుతయశంబిచ్చు
ముప్పదియైదేడు లొప్పఁగాను
సుఖయోగమిచ్చు సత్సుఖమును బదియాఱు
వత్సరంబుల యీడు వచ్చునపుడె

విఘ్నయోగము బహు విభవభోగములిచ్చి
ధనిని గుణిని జేసి దాతఁ జేయు
తగుఁ జతుర్ముఖయోగ మొగిజయి నృపుఁ జేసి
సత్కార్యము లొనర్చు సరణిఁ బెట్టు

తే.గీ. యుగ్మయోగము రాజత్వ మొనరఁ జేయు,
మాయతంబాను దురితాప హారకంబు
ఇంకనిట్టివికల వెన్నొ యెన్న లేక,
గ్రంథవిస్తరభీతి సంగ్రహ మొనర్తు. 110

ఆ, ఇట్టికోటిమొప్పు నట్టియాతండొక, పట్టిగానుబుట్టి యుట్టిపడని
మెట్టుబాదరంగుఁ బుట్టియుండునుబుద్ధి, దిట్టమైనపదవిపట్టుటకును,

కం. పదియాతేండ్లతనికిఁగా, నదనపుడొక కొంతయగుడు నభివృద్ధిఁగనం
బడపడియావనమంమును,బిదపందగ ముప్పదైదు పేరిమియెచ్చెన్.

చ. రమణియు మంచిజాతకపు రాణకలట్టిది కూడమేలిదే
రమణుల భాగ్యమన్నలును రాణుబవీశులు క్రుంగఁ జేయునా
క్రమమున జాతకంబులిలఁ గానఁగనౌనిదియట్లు కాకపెం
పమరఁ బరస్పరంబుఁదగు నందునఁ బొందికఁ జెందిమీఅనా. 113

కం. ఇందులకు గుఱ్ఱుకాఁగల, సందేశము పెండ్లియైన సంవత్సర మే
యందుకొ నభాగ్య మినుమడి, పొందికఁగన్నట్టుజనులబుద్ధికిఁదోఁపన్

చ. ఇదిసరి బందరందు వసియింపఁగవచ్చిన వెంకనాహ్వయుం
డదిమొదలబ్ద యుగ్మమున కయ్యమరాలయ మందెఁబుత్రిసం
పదఁగను భాగ్యమాతనికిఁ బట్టియుఁబట్టఁగ లేదువారిసం
పదలుగనంగనా పదవి బాహుబలార్జన మాత్రజీవిగాన్. 115

ఆ. ఒక్కజ్యేష్ఠసూనుఁ డుపనయనంబయి,
యున్న వాఁడు మిగిలి యున్న వారు
పిన్న వారు వారిఁ గన్నార లున్నారె?,
అన్నిమీరె యగుట వన్నెమీఱె. 116

కం. పాదంబీయూరనునిడ, సోదరులాఱువురసగ్రజాఁడుపిచ్చయ్యే
పాదుకొలిపె వాణిజ్యం, బాదుకొనిరితమ్ములెల్ల ననువర్తనచేన్. 117

ఆ. పూనికయును శ్రద్ధఁబూనిపిచ్చయ్యయే, పాటుపడెనటంచుజాటవచ్చు
వీలుఁబట్టితొలుత నేలూరనీయూరఁ, గటుకెఱఁగిచేసెఁ గృషిఫలించె.

ఉ. బట్టలవర్తకంబునకు బాగుగనెన్నిక కెక్కెనట్టిదీ
పట్టణమంచు నిందుఁదమ బంధువులైతగు మేనమామలీ
గుట్టునెఱింగి యీపనినె కోర్కెనొనర్తురటంచు నెంచిచే
పట్టిరదే మహాస్థఁ గొని పట్టినదెల్లను బంగరైతగన్. 119

తే-గీ. కలిసివచ్చెడి వేళరా వలయుఁగాని,
దొనదొనయటంచు వెల్లువ కెనగవచ్చు
దినదినంబును మఱియెచ్చు దీనిమచ్చు,
సుకరముగఁ గనలోక నాటకము నమ్ము. 120

ఉ. ఆయెవివాహముల్వరుస నందఱికాయయి వేళపట్టుల
స్థాయుతులంచు నెల్లరను తేజమునబ్బెను సాహుకార్లలో
నాయపు వన్నె వాసులుక సంబడెనయ్యెను ధర్మకార్యముల్
చేయఁగనై యశంబుఁగని శ్రేష్ఠులుసార్థక నాములైరిటన్. 121

తే-గీ. అట్టిపట్టందె పిచ్చయ్య యథవుపాద,
సేవఁగోరుచు రజతాద్రిఁ జేరసరిగ
గట్టిపట్టొప్పనగు వర్తకంబుగానఁ
గడఁగితమ్ములు దానిని నడపఁబూన. 122

కం. పిచ్చయ్య భార్యిత్ర తతియని, యచ్చుపడిన పేరజరిగె నాయాకోస్తా
లచ్చుపడి మచ్చికంబడ వచ్చుబడియుమీఱ భాగ్య వైభవమలరెన్.

ఆ. అంతఁగొంత వడికి నైరివిభక్తులు, ఇంతమేల్మిఁ దమకు నిచ్చిచనిన
యట్టిపిచ్చయ సతియెట్ట యెదుటనున్న, నిల్లునిలిపిభాగమీయనైరి!

ఉ. పెద్దగు వేంకటాచలము పిచ్చయపిమ్మట నన్నయిచ్చెను
న్పెద్దగు బ్రహ్మయాహ్వయుని పేరిలనిల్పఁ గడంగునానయి
ట్లిద్దఱు వేఱుగామిగిలి యేర్పడుపెద్దగు నారసింహమా
యొద్దిక బుద్ధిముద్దులున యోన్నతివర్ణన చేయుటొప్పెడిన్. 125

కం. పెద్దలయెడ సద్భక్తియుఁ, దద్దయు విశ్వాసమఖిల ధర్మములందు
న్నాస్తికఁ బిన్నలయెడఁ దగు, నిద్దములై యున్న యొప్పు నియతిగలాఁడౌ.

ఆ. అలయుడత్తు వంశమందుద్భవించిన, నాగరత్నమనెడి నాతిమిన్న
నాదినుద్వహించి యామె యందుంగనె, ముద్దుగాను సుతుల నిద్దఱినిల.

కం. ముందొదవిన సుతునకు నా,
నందముగాఁ బిచ్చయయను నామమిడియుఁ గొ
నందను సుబ్రహ్మణ్యమ,
నందగు పేరుంచి పిలిచె నరసింహమొగిన్. 128

చ. తనమమకార మున్నలుచు తమ్ములలోఁ దొలి వాని జ్యేష్ఠనం
దనుఁడయి పుట్టియుండఁగను దానికిఁ దగ్గుగ నామముద్దియే
పొనరిచి కొంచు నేరుపడి బుద్ధులు సెప్పెను లోకమంతకా
నెనుకటిపిచ్చయే యనఁగ నెల్లడి కాదె తదర్థముల్లనన్. 129

ఆ. అంతఁగొంతకాలమరుగంగఁ దుది పిర, భద్రుఁడం దెనభవుభద్రపదము
అతనిదత్తపుత్త్రుఁడాయె సుబ్రహ్మణ్య, మిచ్చగించి తండ్రియిచ్చెఁ గాన.

కం. మఱికొంత కాలమేగ,
న్నరసింహము కూడ కౌప్య నగముం జేరం
దఱియగుడు వయిన మెఱుఁగనె,
నరసుండ తఁడౌటఁ జేసెఁ జక్కనియూహన్ 131

కం. అట్టుల యోజించియుఁ దన,
పట్టులఁ దానొప్పగించె భార్తలలోనన్
దిట్టయుసి మదికిఁ దోఁపం,
గిట్టిసి హిత మొప్పు రామకృష్ణాఖ్యునకున్ 132

తే.గీ. మున్నుపిచ్చయ్య నెన్నన యొన్నతుండు,
వన్నెకింకెక్కఁ జేరెనా పిన్నతండ్రి
యొద్దననునట్ట ధర్మపు బుద్ధికుదిరెఁ,
బెద్దపేరంద నొనట్టి యొద్దికఁ గనె. 133

చ. అతఁడెకదాగుణాభరణుఁ డన్నివిధంబుల వన్నెకెక్కఁగా
హితపడి సజ్జనుల్మదికి నింపగుప్రీతిని జెప్పికొందురీ
వితమెప్రశస్తమంచితఁడె విశ్వసనీయుఁడటంచుధాత్రిపైఁ
గతయిదియొప్పఁగాదెకల కాలముధార్మికు లిచ్చమెచ్చఁగన్. 134

సీ. ఇతనిఁబట్టియెకాదె యీతనికులజులఁ
జేకొంటినిందేను బ్రీతితోడ
ఇతనిఁబట్టియెకాదె యీతనిపురమును
వర్ణించి నాఁడను వాసిమీఱ
ఇతనిఁబట్టియెకాదె యీతనిపూర్వుల
పల్లెవర్ణించితిఁ గొల్లగాను
ఇతనిబట్టియెకాదె యీతనిదేశము
న్దేశస్థసుజనులం దెలిపినాఁడ

తే.గీ. ఇట్టిలోకుఁడు మహితుఁడై యెన్నికఁగనఁ,
గాదెయెద్దంత వెలువడి ఘనతఁగాంచె
తనదుదేశముఁ దనయూళ్లఁ దనదుజనులుఁ,
దానుఁదనరెద రాచంద్ర తారకముగ. 135

మ. తరమేయేరికినైన నిట్టిపదవు ల్తామెన్ని జన్మంబులో
వరుసంగాంచుచు నట్టిపట్టులమహా భక్తుండునున్జ్ఞానియై
కరమామోదము గల్గియించుకకళంకంబైన లేకున్ననే
వరగుంగామృతజీవ్యుఁడై వెలయునా భాగ్యంబుసామాన్యమే? 136

శా. వేదాంతంబులు పన్యసింపనయిన న్వేదాలు వర్ణించిన
న్వాదాలందుఁ బ్రవీణతంగనిననే వాక్యార్థము ల్సేసినం
గాదేఁబట్టపరీక్షల న్గెలిచినం గైవారముల్పొందినన్
మీఁదంగీర్తిశరీరులై వెలుగనా మేల్మిఁగనం గల్గిరే? 137

ఆ. మాటఁజెప్పఁగలరు మాటునఁజాటున,
బూటకంబులాడి మూటముడుచు
పాటుకానిధర్మ పాటవమున్నాని,
నేటితింగిచేయు నేటుఁగనిరె? 138

ఉ. చెప్పినరామకృష్ణయయుఁ జేసినపిచ్చయ యట్టులుండఁగా
నొప్పుగనున్న దిద్దియని యూహనుగాంచి ముదంబునంది బ
ల్మెప్పుగఁ జెప్పికోఁగలుగు మేమునుమీరును వీరువారలు
న్గొప్పఫలంబుఁగూర్చికొనఁ గూడునెయింతటి మేల్మియేదిలన్? 139

చ. తెలిసిరి కర్ణుఁడున్నిబిద ధీచులుదాతలటంచు నెప్డొమే
న్వలిచియొసంగిరంచునది వాసియె? మేనును బ్రాణమీయఁగాఁ
దలఁతురె డబ్బుదాచుకొని దానికినీయవిపోలవంచు నా
విలువగలట్టి దాధనము పిచ్చయ వెచ్చముచేసెఁ బూర్తిగాన్. 140

ఆ. ధార్మికునకుఁ గాని ధర్మంబు కనరాద,
టంచుబుధులు చెప్పు మంచిమాట
ఇతఁడొనర్పఁ జెప్పు వితరణ వివరణ,
మెల్లఁగనఁగఁ దెలియు నెల్లరకును. 141

చ. ఎవరికిఁ జిన్ననాఁడు భరియించెడి పెద్దలు లేకయుందురో
ఎవరుపరుల్ దమున్ దయ వహించియు సాకిన మన్కిఁగందురో
ఎవరికి నాపదల్వొరుస నేర్పడుఁ జిన్నత నానవారెపో
ప్రవిమల ధర్మరక్తియును భక్తివిరక్తియు ముక్తిఁ గంద్రుసూ. 142

తే-గీ. ఇట్టిపద్ధతిలో కాన రట్టి కాపె?
గట్టియండలు గలవారి గుట్టుఁ దెలియ
పుట్టుగతులింక లేకుండు నట్టిదశలె,
పట్టిచెడుచున్న విధమునున్నట్టు కనమె? 143

కం. మనపిచ్చయ వృత్తమువిన, ధనికతయొండట్టులుంచి తక్కినవరయం
గనెయిట్లాతఁడు కావలె, ననియెపురాకృతముచేసి నట్లసిపించున్.

ఉ. కొందఱు పూర్వకర్మమనఁ గోపముఁ జెందుచుఁ గొట్టవత్తురే
మందము వారిసాహసము నజ్ఞతగర్వము ధూర్తులక్షణం
బెందునుగానరాని వని యొంచఁగలంతవిధానదే మనన్
జెందముఁ జేరి కర్మమె నటింపఁగఁ జేయును వారినమ్మయిన్. 145

తే.గీ. పూర్వకర్మాను గుణముగా నుర్విజనులు,
మంచియును జెడుగు లనుభవించుచుంట
నాటకంబట్లు కనుచున్న మాటమఱచి,
బూటకంబులు సెప్పికో వాటమె? కట! 146

ఉ. పిచ్చయ పిన్ననాఁడెకని పెంచినతల్లిపరాంబ పాదముల్
మచ్చికఁగొల్వఁగాఁ జనిన మాతృవిహీనత నొంది యెవ్వరో
యిచ్చగలారు చేర్చి భరియించినఁగాలము నెట్టికొంచుఁబో
వచ్చునటెమ్మటుంచ నెడి వన్నె ఘటించెను బూర్వకర్మమే. 147

ఉ. దానినిబట్టియేర్పడని దానముదీనను బుద్ధినిద్ధమై
కానఁగ వచ్చు స్త్రీలనుని గర్వమునంగని యమ్మయమ్మయం
చూనినశ్రద్ధతోఁ బిలిచి యొప్పుగ వారల ప్రీతిఁబొందఁగా
నైనవిధంబు నొప్పఁడియె సద్గియడంకువ యూఁగదాధరా. 148

మ. పదియాఱేఁడుల ప్రాయమప్పుడుమహా పత్తందనా వేళ రా
నదయుండౌ జనకుండు శంకరనివా సంబుం బ్రవేశించె సం
పద లెన్నున్నను భాగ్యతంగలిగి చే పట్టంగలారుండమిం
గడదీనత్వము దాపరించుమది జంకంబూర్వ కర్మంబునన్, 149

ఉ. ఇందుల నేర్పడం గలిగె నెంతయొ యోరుపు నేర్పుతీరుపు
ల్మందత మాయఁగాఁ దనకు మాన్యులు కన్పడ నైనవారికి
న్వందనము ల్పొనర్చుచును వారలదీవనలందు చుండి యూ
పొందికలం జరింపఁగను పోడిమి నేని పుణ్యముంగనన్. 150

సీ. తల్లిదండ్రులకుండు దండి ప్రేమముగల
యట్టిబంధువు మేన యత్తయొయని
జగమెల్ల నెఱఁగిన సంగతియాటచేఁ
బిచ్చయ్యకండకా వచ్చుననుచుఁ
దండ్రియే యూహించి తగునని పులవర్తి
పరదేశయాభిఖ్య పడతియైన
సోదరి వేంకట సుబ్బమ్మ నీకొల్పి
తత్పుత్రి నిజపుత్రి దారఁ జేసి

తే.గీ. కోడలయ్యెను దన మేనకోడలె యని,
యల్లుఁడయ్యెను దన మేన యల్లుఁడె యని
యన్నయును జెల్లెలానంద మొందుచుండి,
బెరుకు లేకుండఁ బరగిరి మురిపెమునను. 151

చ. తమజనకుండు వోసయినఁ దద్ఘనదుఃఖముఁ బాపికొంచునే
క్రమమున నోపులంగఁగనఁ గాపతి వేంకట సత్యనాగర
త్నముజతపడ్డఁ దద్ధితము నన్మఱియాపెగుణాల ముద్దునం
దమినిహా సౌఖ్యముం బడసె ధార్మికపాళికి దల్పమేకదా. 152

ఆ. కొలఁదికాలమిట్టి యలవాటు కాఁగానె,
కాంతకానఁ బడియె గర్భవతిగ
సకలలాంఛనములు సక్కఁగా జరుగుచు,
మాసపూర్తియాయె మానవతికి. 153

మ. అనుకూల ప్రసవంబాగి జ్జరిగెనస్థానంద పాథోధిలో
మునకలై వ్రేచిరి బంధుమిత్రజనము ల్మద్దైన పుత్త్రిందువు
ట్టెనుబిచ్చయ్యకుఁ గష్టములెన్నొనుకఁ బట్టెన్నుఁదు మేలౌసటం
చనికోదంపతు లాత్మలం గనిన యాహార్షంబదేపాటిదో. 154

ఆ. పాడుపూర్వ కర్మ ఫలమదెందున్నదో,
యేరికొనుచు నటకె యెటులఁజనెనో
వారువీరెఱుంగఁ జేరైనఁ బెట్టలే,
దట్టిపట్టి నిట్టి గిట్టనెట్టె. 155

ఉ. కామమొ మోహమో యెదియొ గర్భవిషాదమునిక్కటంబుకాఁ
గామమకారముం బెనిచి గాముఁగఁ బీడయొనర్చుఁగాదెతా
నీమముతోనెదిర్చిమది నిల్పిజయించెను దద్వికారముల్
ధీమహితుండు పిచ్చయ జితేంద్రియతంగని పట్టులెక్కనే. 156

ఉ. అంతటనైనవీడక మహాపదముంచెను పూర్వకర్మమే
చింతకొకింత యేఁదెలిపి చెంతనెయేమన వచ్చునక్కటా
కాంతయనుంగు నెచ్చెలి విశాలపుముద్దుమొగంబుగల్గున
య్యింతియుఁబాసెఁ బిచ్చయకు నహీనమనోవ్యథయావరింపఁగా. 157

ఉ. ఎంతధనంబుగల్గిననిఁ కొంతటిమంచిగుణంబు గల్గిన
న్వాంతియు దాంతి యెంతటి విశాలతగల్గిన నాసలేల్గిన
శాంతులడంగనైనను విరాగములుస్ఫతిలంగనైనఁదా
నింతయు మానకంతయు వహింపఁగఁజేయును గర్మమందఱిన్. 158

మ. అకటా పిచ్చయ భాగ్యహీనుఁడవురా హా! యెట్టులెల్లి తిరా
సుకరాన్నప్రద తల్లిభాగ్యకరుఁడై శోభించు నా తండ్రి వం
శకరుండై వెలుగొందుపుట్టి తుదకిచ్చట్లీల్చి పోషింపనా
వికచాబ్జేక్షణ పత్నియుల్గిరని వార్త్వేరపుడో దార్పఁగన్. 159

కం. అన్నా! కడుఁబిన్నవురా,
యెన్నాతిన్ కట్టుకొని వహింపుమి సుఖమిా
వెన్నాఁడు లెట్టు తలఁచిన,
నన్నంబిడు వారువలదె యనికొంద అవన్. 160

కం. అన్నియు వినియెన్నికఁగను,
చున్నమదిం దిన్ననైన యూహా ఘటింపం
గన్నాఁడు పిచ్చయార్యుఁడు,
విన్నారలు వింతపడఁగ విన్నాణముగన్. 161

మ. కలదేనాకిఁక సౌఖ్యకాలమిలపైఁ గాంక్షించి యేనొప్పిన
న్ఫలియింపంజనునే విశేషపదవు ల్ప్రాప్తంబు లేకున్ననీ
లలనారత్నము పిన్నప్రాయున నేలాపోవునిం కెక్కనె
చ్చెలి సేఁగూర్చి కొనంగనంగ నపుడు న్సిద్ధించుఁ గష్టంబులే. 162

కం. కనలేదామ జ్జనకుఁడు,
మునుకొనియుఁ బునర్వివాహమును జేసికొనం
గనెనేయని కొను సుఖమును
దనపేరిట నాపెనిలిపి తరలెన కాదే? 163

మ. భగవంతుండిఁక మీఁద'నీ విటులదా ర్భాగ్యుండవై యుండఁగా
నగుకాలంబ'న 'నీకుమాటలును లెక్కా? పోర' యంచొందుమైఁ
దగఁజూడన్దిగలాగఁగాఁబడెదుగా దేవేశు పచ్ఛాసనం
బగునా? మానవమాత్రునా హాలగునా? యత్యాశలవ్వాఁగదా.

ఆ. నాఁటనుండి హాళి వాటంబు గానండ,
దైనమేనయత్త యడలు, గర్భ
దుఃఖమట్టులుండ దొరనయి యేనుండఁ,
దలఁపవచ్చునొక్కొ తులువ నగుచు. 165

ఉ. వారమితంబుగాఁ గలుగు ప్రాయముఁ గాంచిన దంపతుల్సదా
కూరిమిమించుచుం జెలిమిఁ గూడియొసంగుట చెల్లుఁగాననే
వారుఁబునర్వివాహముల వారవిశేషముఁ బట్టితిన్న నా
దారులనొప్పఁ జోరదియ ధర్మముబ్రాహ్మణ వైశ్యులందిలన్. 166

ఉ. కానకబుద్ధిగడ్డిఁదినఁ గామరు పెండిలిఁ జేసికొన్న వా
రైనమ్మృతుల్ దంగసలు వ్యాకులపీడిత లైకురూపముల్
పూనిచరింతు రెందఱో విభూతులుదోవతు లెచ్చువెచ్చమా
నేనయ వేత్తలైన నది యెంతు రెయుత్తమ కార్యమంచిలన్. 167

ఆ. అనుచుఁదోఁపనైన ననురాగములురోసె,
నింకఁదోడు వ్యాధి యంకురించె
అద్దిబలపడంగ బుద్ధియు స్థిరపడెఁ,
దగవెఱిఁగెఁ దన పినతండ్రి వలన. 168

కం. తమవారు చేరియొనరిం,
పుమియోపిచ్చయ్య నీవు పుత్త్రిస్వీకా
రమనుచు బోధించిననా,
భ్రిమలను బడకిల్లుతుదిని: బాగుగఁదలఁచెన్. 169

ఉ. ఎన్నిపురాణము ల్మఱియు నెన్నికథల్విన నైనఁబూర్వులం
దెన్నికఁగన్నవారు పహింపఁగఁగోరినఁ బుత్త్రిసంపదం
దిన్నని సత్తపంబులును దేవహితంబులుఁ జేసిపుత్త్రిలం
గన్నటులుండుఁగానిమొటఁ గానము వ్యాజ్యములాడుదత్తతల్. 170

ఆ. వానిమంత్రములను వర్ణించిచూచిన,
మాఱుముల్లు వేయు తీరెయంట
అట్టిమాఱుముడుల వ్యర్థపుఁబనిమేలె,
లోభియెఱుఁగుదాని శోభమెఱుఁగు. 171

కం. ఏనికొఱకే జన్మమునన్,
తానప్పులఁబడ్డవాఁడు దానిందీర్పం
గానైయీ పేనునఁగొని,
యానగునీ నగులమారి యీవియుఁ దగవే? 172

శా. నా కేపుత్త్రుఁడె సంగనైన దశయున్నంబుట్టి నాపట్టియా
లోకంబున్నడి యేగనేమిటికి? బాలుంషిలి గెంబోకటా!
నాకాంతామణియుం బరంబుఁగను టే నాయంబు? నాకింకనీ
లోకభ్రాంతులు సెంకఁగానగునె నీలుంజాలు లేకుండఁగన్. 173

శా. పైపైచ్చెరుజయేను పట్టఁగనుచు స్కంధంబు లింకుంచికో
లోపంబానుదయాంబికా ధవుని నా లోచింతు కర్మార్థముల్
ప్రాపౌనా కిఁక ధర్మమే యదియొసం పాదించు సత్కీర్తినం
చాపట్టంము విరక్తినూనెమదిలో హర్షంబు పెంపొందఁగన్. 174

ఆ. అబ్బురంబె? తొలుత నడఁగునపైనొర్పు, నంతనాఁటితేంద్రి యతవిరక్తు
లొదనెహూద్రవిట్పి హార్వీసు రానష్ఠ, లబ్బెన ల్లినాలుగాశ్రమములు,

ఆ. ఇంకనొదనడగినయంకిమ్ము మోతుమ్మొ, శంకలున్న? నుదికిజంతులున్న?
పొంకమొప్పనేక లంకంబులుండవు, లంకెలుడిగనీశు కింకరుఁడుగ.

కం. ఒకనాఁడు రామకృష్ణయు,
సుకుమారునిఁ బిచ్చయాఖ్యుఁ జూడఁగఁ బోఁగా
సకళంకభక్తి నాతఁడు,
ముకుళిత కరకమలుఁడగుచు మునుకొని యనియెన్. 177

కం. బాబాయి నన్ను దిద్దితి, సేబాసని లోకులెన్న సిరిధరఁ గలుగుం
గాఁబోలు ననితలంచితి, వాబలమున నేనుగందు నతఁయ పదమున్.

కం. నీవెఱుఁగని ధర్మములును, నీవెఱుఁగని కర్మములును నియతములందు
న్నీ వెఱుఁగని మర్మములును, లేవని నమ్ముదునుమది చలింపదు నాకున్.

చ. ఎవరెవరెవ్వరో తెలిపి రెంతగనో యిహ సౌఖ్యకామికా
వివరము ముద్దుగాని యల వెఱ్ఱియెలేని నరుండనామదిం
దవులు నెయా వికారము నిదానముగానెద నెంచి కాంచితిం
దివిరిఘటింప ధర్మమును దేవహితంబద గున్యశంబిడున్. 180

కం. అనవిని పితతండ్రియును, న్వినమొన్నఁడుఁ బెద్దలనఁగ వినవీవనియా
వనితద్బోధకుభిన్నం,బొనగూర్పఁదలంచి తెట్టులో నాఁగానే. 181

ఉ. పిచ్చయ రామకృష్ణ యకుఁ బ్రీతిజనింపఁగఁ బల్కెనిట్లునే
నిచ్చలునీసుబోధల వినిర్మలచిత్తుఁడనైన దుండఁగా
వచ్చినకష్టము ల్తగిన వన్నియుఁగూర్చెను ధర్మనిష్ఠకే
మచ్చునసేరు చెప్పవిన మానసమొప్పదు స్థైర్యమేర్పడన్. 182

కం. వినలేదే యింద్రద్యు, మ్నునిచరితముఁ గీర్తిదేహమునుబొందినయా
ఘనులకు నీడేమందురు?, తనయాదులిటుద్ధరింత్రె ధర్మమెవరమా.

కం. లోకోపకార విషయము, లేకొన్ని యొనర్పనైన నెన్నికఁ గాంచుం
గాకతినితిరిగి చూపఁగ, నేకోరంచేరుసున్న యెనపురుగునకా. 184

చ. ధనముఘనంబుగానొనర ధర్మమొనర్ప వరంబగుంగదా
మనముస్థిరంబుగాఁ దనర మర్మమెఱుంగ గుణంబగున్నదా
ఘనమగు తెల్వికూడఁదగు కర్మములన్నర వేర్పనౌనుదా
జనములలోన నెత్తనొక జన్మమిదిట్టులఁ గామినౌవృథా. 185

సీ. తగినపాటే లేక ధనమొన గూడెను
దగినపాటవమున ధర్మమొనర
నగునట్లు నీయందఁ దగియుంటిమెల్లక్క-
నవునట్టి కష్టంబు లనుభవించి
వలసిన యొద్దిక ల్కలిగించి కొంటిని
పీడని రోగముం గూడియుంటి
భ్రమలువాసెను దీక్ష బాధములవిరక్తి
శక్తివంతంబయి చక్కఁగఁదగు

తే.గీ. నన్నుసృష్టించి నాయాశ పన్నగడన,
యున్నియిట్లయ్యె ననురాగి నున్నవాఁడ
నెన్న నాతని యానతి భిన్నమున్న?,
నన్నుఁబోనిమ్ము మదినున్న తెన్నుఁబట్టి. 186

కం. అనియిట్లనేక విధముల, మనవులొనర్పంగ వినియు మానవికడఁకం
గనిపట్టి బాబు వలికెషీ, బనియొల్లానరింతువిట్లు పడియుంటివెనా.

కం. మనమునఁ దనకుం గలమూ, పనులు ఘటింపం బడంగ వ్రాయుమనే వా
నినిఁ దగు వారొనరించెద, రను వాత్సల్యములందు ననిపనిఁ బూనెన్.

తే.గీ. తనకుఁ దోఁచిన దంతయుఁ దనపితృవ్యు,
నడిగి తనకును దోఁపమి నతఁడె చెప్ప
వినియు వ్రాసిన మరణశాసనముఁ గనుఁడి,
పరగు నీపుస్తకము తుదిపొరట లందు. 189

ఉ. జ్ఞాతులకీయ మిన్నలము కల్గదటంచు వినంగ నాటనా
నితముఁ బట్టి వారుధన నేతలెమైన నొసంగెఁ గొంతగాఁ
బ్రీతి నిదన్నుఁ జేరితన రీతులకున్వగఁ బొందినారికా
యాతెగలందఁ జేసియిడె నర్థము వారల కర్థమిద్దగున్. 190

కం. తన వారలందు ముఖ్యము, గననాథలకింక వృద్ధ కాండంబునకుం
దన సేవ కావలికినిం, గనుహితులకు నెజ్జలకును గనుఁగొనియిచ్చెన్.

తే.గీ. పూర్వికగురుని కొనర్చిన పూజఁ గనుఁడి,
ఒసఁగెఁ దమపురోధకుభూమి వసతిఁ గనుఁడి
గోప దేవాలయపు నిత్య దీపవసతి,
గోగణగ్రాస వసతియుఁ గూడఁ గనుఁడి. 193

సీ. ఘనపట్టణంబున నొనగూడఁ జేసిన
ధర్మశాలకు నిచ్చెఁ దగినయట్లు
పల్లెటూరికిఁ జెల్లు పల్లెకూటపు నిల్లు
మూడవీలఁ జేసెఁ గూడునట్లు
వృద్ధనిర్మితము జీర్ణోద్ధారణము నని
యమరఁ జేసెను విష్ణునాలయంబు
తాతదండ్రులు పుట్టు తావక లంకత
నందనిర్మించె శివాలయంబు

తే.గీ. పెద్దలేర్పడఁ జేసిన పెద్దచెరువు,
హద్దుముద్దగు మెట్లతో నమరఁ జేసె
అరయఁ దనయుత్తర క్రియలాబ్దికములు,
జరుగులాగున నన్ని యేర్పఱచెఁ గనుఁడి. 198

ఉ. పిచ్చయబుద్ధియోగ్యత లభించునవారికి వీరికూరకే
మెచ్చుగ వాఁగఁదూఁగెదరు పెద్దలతుల్యము చేయఁబోరుతా
మిచ్చకుఁదోఁచినట్టుతిన నీకొనుచుందురు పిచ్చివేసముల్
బొచ్చులుబట్టకట్టులును బొట్టులుమార్చుచు వేయుచుంద్రిసీ. 194

ఉ. పెద్దలుతిన్నఁగాఁ దినక పేరిచికూరిచి దాఁచియీయఁగా
నొద్దనదున్న గర్వమున నొద్దికలన్నియు మాసిపోవనా
బుద్ధులు రేఁగ సోమరులు బూతులు వాతఁగ లారుజారులుం
బద్ధలువల్కువారు మఘపాయులు జూదరులౌటకానమే. 195

చ. తనకునుదూరు క్రంతకొఱఁ తండగఁదా మెడఁబోలుఁగట్టికొం
చునుమినుకంగదూరనగు నొప్పునగూడుట యొట్టులయ్యయో
తనుఁదరియింపఁ జేసికొను దారుతెలుంగక దేశముద్ధరిం
తుననుచు విఱ్ఱవీగునల దూబరదిండికి బుద్ధిబొద్దఁడే 196

ఉ. కూలికిఁ దావిసంబుఁదిన గోరెడియాజ్ఞనముం బొనర్చుచుం
జాలియొకించుకే నెఱుఁగఁ జాలనిగుండెలు గల్గియజ్ఞమ
ర్త్యాళిని రేపి తద్ధనము లందుచువారల విచ్చియెద్వఁగా
లీలఁగఁగాంత్రు పెద్దలను లెక్కనుగంద్రున యంబిఁకేడనో! 197

ఉ. ఎందఱు తిన్న బందుగుల కెందఱికిడ్డఁగొఱంత నొందదా
పొందికఁ గన్న భాగ్యమది పూర్వులకీర్తియు మాసిపోవఁగాఁ
బందయి యేని పాదములొ పట్టెడికొల్వమరంగ నైననే
చెందుఘనత్వమంటయదె శ్రేష్ఠమునంబ యిదేటి ధర్మమో! 198

ఉ. పాపముఁగూర్చు వృత్తులని ప్రాజ్ఞులు మున్నొనరింప మానిర
ట్లోపనియోపను ప్రకృత ముత్తమజీవన సాధనంబులై
లోపము లేక శోభిలఁగ లోకులు మచ్చున ముగ్గినారొకో
చూపఁగ వారు డాబదియు సుష్టుగఁగంద్రెనయుం బెటుండునో. 199

కం, ఇటులెటుల నొగడియించిన,
పటుతరధన విభవ మొప్పి ప్రాజ్ఞల మనికొం
చటనిట నెందఱు లేరిం,
తటినన్గుణ మబ్బఁగనిరె తగపులిఁ కేలా. 200

చ. జగమను నాటకంబిదివి శాలముగాఁదగియుండు నిందులో
నగపడుఁ బెక్కువేసము లిటాడఁగఁ గూడిన యాటలాడునిం
పుగనవియుండు నొండొరులఁ బోలవొకొక్కెడ వైర చిహ్నముల్
తగియుఁగనం బడుం దెలియ దైవవిచిత్రము లిట్టులుండెడిన్. 201

ఆ. నాటకంబునందు నానావిధంబులౌ, పాత్రలుండునట్టు పరగుచుండు
ఎవ్వియెట్టులగునొయవ్వియట్లెయుండు, మాఱ్పబడవ వెట్లుతీర్పఁబడిన

కం. ఆఁడుది మగవాఁడగునే?, ఆఁడుదిగానగునె పురుషుఁ డావిధముననే
గాడిద కాకం బగునే?, గాడిదగానగునె కాకి? కాదట్లుకదా

ఆ. సజ్జనుండునుండు సరసనే వానికిఁ,
గఠినహృదయుఁడుండుఁ గనువిచిత్ర
మరయఁ బ్రాజ్ఞుఁడుండు నటనె మూఢుఁడునుండు
వెలుగెసంగుఁ దమము వెలయు నటనె. 204

ఆ. మేలొనర్చువారి లీలమొక్కెడనుండఁ, గీడొనర్చువారి గోడునుదగు
పాలొసంగునావు పరమాస్తతవహించి, తేలుకుట్టిబాధ చాలఁబెట్టు.

కం. పిలిచియొసంగెడి దానం, బలరెడి నెరదాత తగిన యాతనిఁగన్నం
దలపడియుంటుం జోరఁబడి, కలదేదోదొంగిలించుఁ గాచోరుండున్.

కం. శాంతముగా భాషించును, జింతపడుంబరులు బాధఁ జెందఁగ సుజనుం
డింతయు జాలిం బొందక, పంతంబునఁ గుజనుఁ డొరుల బాధించుఁగదా.

ఆ. తనకు లేకయున్నఁ దానేడనో తెచ్చి, పెట్టు సుజనుఁడల్ల పేదలకును
పేదగీద లేదు పెట్టఁడు వోయఁడు, లాగు వారినుండి తాఁగుజనుఁడు.

ఆ. తానునొచ్చి యైనఁ బూనుఁ బరోపకా,
రమునొకండు తగిన క్రమముగాను
ఎవ్వఁడెంత నొచ్చి యేదెట్లు పోయినఁ
దనసుఖంబె చూచి కొనునొకండు. 209

ఆ. సదయుఁడగుచు నొకఁడు జగదుపకారము,
జ్ఞపబూన వాని సరసఁజేరి
యే వొమాయమాట లివియవి చెప్పుచు,
మోసపుచ్చు నొక్క దోసకారి. 210

ఆ. పాపమనుచునొక్కఁడాపదకష్టువో,దరకిఁజేర్చితాఁగృతఘ్నుఁడైయు
వానిమనసునోవ నొనట్టులయ్యెడి, వన్ని చేయుఁగాలు దున్నవోలె.

మ. తరమాదుష్టుని దౌష్ట్యము ల్సమసిపో దారుల్ఘటింపంగదు
స్తరమాకాకుల యీఁకలన్నలుపువో సాధించి శోధింపఁబో
తరమాసీతము లన్ని మానిముషకై తాఁ జాపికాఁ గానసం
తరమానారక బాధలొందునపుడా ధారంబొ కేడ్పేకదా. 212

కం. ఒకజంతువు వేఱొకదా, నికిశత్రువుగాజనించు నియతిని గాఁబో
లకటాయొకమానవునకు, నీకనొక్కఁడుగిట్టకుండు నేమనవచ్చున్?

ఆ. భజనచేయునొకఁడు బహుశ్రేష్ఠమదియను
భోజనంబులిడును బూజసేయు
గొప్పదనుచు నొకఁడు చెప్పువేదాంతము,
ఏమిలేదుసర్వ మేకమనును. 214

ఆ. బ్రాహ్మణునకునొసఁగ బహుపుణ్యమనునొక్కఁ,
డదియెపాపమనుచు ననునితరుఁడు,
గుడ్డివాండ్రకివి దొడ్డకార్యం బన.
నదియెమిగులదోస మనువినఁగనె. 215

ఆ. విగ్రహంబుఁబెట్టి వేడ్కఁ బూజింపఁగా,
మేలటంచు నొకఁడు చాలఁజెప్ప
దానికంటెఁ జెడుగు కానరాదింకొండు,
మానుఁడనుచుఁ జెప్పఁ బూనునొకఁడు. 216

కం. అతిశయమేదియొతనకు, న్నతపదవినొసంగెననుచు నమ్ముచుఁదానే
యితరులమేల్మిఁ గణింపమి, జతపడ్డంబొందకున్న శాశ్వతహానిన్.

ఉ. ఏదియొమేల్మిఁ జెందియిల నేర్పడనైనదొ కొక్కవస్తువా
మాదిరిసావకాశముగ మానసమందుఁ దలంచి చూడనే
ప్రోదిగనెల్లఁ దేటపడి పూసలుగ్రుచ్చిన యట్టులొప్పెడిం
గాదనియెల్లరన్నిగులఁ గామదిఁ గోరుట తప్పుకాదొకో. 218

ఆ. మల్లెపూవులనదు మహనీయతగణించి,
మొగిలిపతినఁ గాంచి పొగరుడుపరె?

ముక్కుతక్కఁ దనకు దిక్కెవ్వరున్నారు,
మెచ్చువారుఁ బరువు నిచ్చువారు? 219

ఆ. పంచదార తనదు మంచిని మదినెంచు,
కొంచునతిశయింపఁ గాంచునెవఁడు?
నోటఁగాక తనదు పాటింక నెటనున్నఁ
గడిగితుడిచి విసువఁ గడఁగరొక్క? 220

ఆ. శొంఠి నెచ్చు మందుఁ జొచ్చు నప్పుడెపుడు,
నంచుగర్వపడఁగ మంచిదగునె?
అరయువారె తిన్న నారోగ్యవంతులు?,
నూటఁ బాలునైతు కోటికనుచు. 221

ఉ. ఎంతయొ గౌరవంబుగల యిట్టివె యిట్టులఁ జెప్పనయ్యెఁదా
మింతటిమేల్మిగాక యొక యించుక యేవొక నంగనైనఁ బి
మంతులమంచుఁ బొంగితమ మాటయె పాటికి నెక్కఁగోరఁగా
వింతురు హేళనంబొరులు వింతగఁ గాంతురు ప్రక్కవారొగిన్. 222

కం. సంపదలను నవిజగమునఁ, బెంపుగఁగల లోకనికొకటి పేరెక్కంగా
నింపుగనొకరొక్కరిఁగా, వింపఁగ మర్యాదఁ దాము నెసఁగుదురుగదా.

ఆ. ఒరునికిచ్చు బరువుపరు వెఱింగిన వాఁడు,
తనను బరువుచేసి కొనున ధముఁడు
పరులకిట్టు లేరు పడఁజెప్పుదురె తాము,
కన్నుగానరకట గర్వమునను. 224

కం. మఱి యేనోసం పదతగ, మఱపించును ధర్మములనుమదమెక్కించు
న్నరి; యదిచదువేమైనం, బొరపడితిమనస్సహింత్రె? పొగరణకొనదే?

ఆ. తప్పు లెన్నియైనఁ దా మొనరింతురే,
చదివికొన్నవారు! చదువ దగునె?
చదువునయము తప్ప నోదవించునే? యద్ది,
చదువు తీర్పె? కాదు, వదరునేర్పె. 226

కం. జనుని గుణంబును బట్టియె,
ఘనమగు సంపదయును గొఱ గానిద యయ్యెం

గనుఁగొన ననువొసరఁగ నగు,
మనుజున కెన్నంగ గొనము మంచిదయినసే. 227

కం. గుణసంపద యొక్కటియే, గణనీయముకానవద్ది కలవాఁడిలలో
మణివలెరంజిలు లేమిం, దృణముగలెక్కింపఁబడునుధీమంతులచేఁ.

ఆ. గుణమొకండుమంచికుదిరికఁజిక్కించుఁ, దెలుపుధర్మమెల్లఁదేటగనదె
కానవచ్చునపుడుకలయర్థాగ్రంబెల్ల, నట్టివానియుక్తియగునుసూక్తి.

ఆ. జగమునందుఁ దెలియఁ దగువిషయము లెల్ల,
నున్న నేయ దుండు నన్నెగాను
ఎంచఁబోయ మస్త రెన్నెన్ని యోయవ్వి,
యన్నికుండ నెన్న నవసరములె. 230

ఆ. మతములనుచు బోధ హితముగఁ జేసెడ
రెలమిఁజాలమంది పలుదెఱఁగుల
తనవిహితమతంబుఁ దామెచ్చికోవచ్చు,
తగదునింద పరమ తమునుగూర్చి. 231

ఆ. ఎంచిచెప్పనురుతరించు మార్గములను,
అన్ని మంచి వెఱుగు వారయంగ
తానుజెప్పునదియె తగునని యనవచ్చుఁ,
బరులదధమ మనుచుఁ బలుకరాదు. 232

ఆ. జగమునకగు మేళ్లుచాల విధంబులు,
అన్ని పొగడఁ బడఁగ నమువులగును
తా మొనర్చుమేల సామాన్య మన్నను,
హీనమనఁగఁదగునె యితరకృతము, 233

సీ. ఘనులుగేస్తులు నన్నుఁ బనివడి కనవచ్చి
తారూను దేశోప కారమునకు
నీనైశ్య లేమైన నిత్తు రేయని పల్కి-
యాన లేమి నెఱింగి రోసమునను
కోమటు తైలివిలోఁ గొఱవడి యుండుట
ధనమిట్టి వ్యర్థపుఁ బనులకిత్తు

రల్లపిమ్మటగూడ లాయుర్బలంగ్గట్టించు
మూడునాళ్లకె యుటి పాపగుంగద

తే.గీ. అనుచు నేమేమొ పలుకుచా ఘనులు సనిరి,
వారిమాటలు సరసము ల్వారికగును
కానినాకీ జగన్నాటకమ్ము దృష్టి,
దగిలెవినఁగాని మిక్కిలి నగవు వచ్చె. 234

చ. వెనుకటివారి ధర్మములు వేడ్కనొనర్చెను బిచ్చయాఖ్యుఁడీ
పనులిపుడుండు వారలకు బాగుగనుండవు నీతి ధర్మముల్
మనమున నెంచిచూడనొక మాదిరి శ్రేష్ఠము లేయుసంగనా
జనులకు నవ్వి యువ్వియు నిజంబుగనుండన లెంగిదా సదా. 235

తే.గీ. కాఁడుపిచ్చయ్య యీకాల గతులవాఁడు
చిత్రపటమున లేదు విచిత్రమిదియె
ఎట్టులెట్టులనో దొరకెనీ పుట్టువేళ,
కోటి తెలిసిన వారలీ సూటిగనుఁడి. 236

తే.గీ. మహిని శ్రీమన్మథాషాఢ బహుళమందు,
ద్వాదశీ శుక్రవారాంత యామమందు
మృగశిరోంతిమ పాదపు మిథునమందు,
శన్యుపస్సునఁ బిచ్చయ్య జననమయ్యె. 237

కం: తనువున గురుబుధచంద్రులు, ధనమున రవిమూటశుక్రధరణీజశిఖుల్
శనిబుద్ధిని దగభాగ్యంబున ఫణిమిగులొక్కఁడేయును భూసుతునిదశకా.

కం. హోరాలగ్నము మిధునమె, యూహింపంబడియెనగ సిబాలదియునదే
వేళేమి లెక్కచిక్కదు, కూటపొసంగుచుకయు లేదుమూలవృషలముల్

కం. గురుఁడస్తంగతుఁడయ్యెను, వరుసగఁ గేంద్రద్వయాధిపతియైయంశం
బరిదెనెలనరిదెకైకొని, మఱిమఱి చెడుదురుకునలదెమూరకుడామెర్

తే.గీ. భృగువు పాపద్వయముఁ గూడి వెలసె శత్రు,
నింటనిష్టుల గురుశుక్రు లిరుగురుఁ జెడ
రాహువుం జెడ బుధ శనిరక్షణమున,
సంతమాత్రమె జీవింప సమ్యోఁగాదె. 241

ఆ. కలిగెమాతృకారకత్వంబు భృగునికి,
జనకునింట రాహు వొసరెఁ గుజుఁడు
సరిగనుభయులకును సంబంధ పడనోట,
రాహు వాయెను భయ దాహకుండు. 242

కం. గురుపితృగణమునఁ బుత్త్రుఁడు,పరగెగురుండ స్తమింపభాస్కరజుండున్
సరిగాసుతునిల్లు సేరఁగ, ధరనిలువఁగవీలు లేమిఁ దరలె న్వడిగాన్.

కం. కవికుజులు నీచతుల్యులు, తవిలిరిఫణిశిఖులిరుండ స్థానాధిపుఁడౌ
దివిజగురుఁడ స్తమించెను,రవిజుఁడు స్థానమునుజూచు రమణిఁబ్రదుకునే?

తే.గీ. అలకుటుంబాధిపతిదాని వ్యయమునఁ బడె
రవియుటం డీరెఁ జూచుఁగా రవిజుఁడదియు
పాపకర్తరి యననైన లోపముఁగనె,
నెట్టునాఁగుఁ గుటుంబంబు మట్టుపడక? 245

ఆ. అనుజునింటనున్న దనుజగురుని మేల్మి, దత్తుఁ జేసియొక్క తమ్మునిచె
రవివ్యయానఁ దక్కురక్కసులటన్నిక,మిగులు లేమికలిగెదగునె కాదె?

తే.గీ. మిథునలగ్నాన స్వస్థుఁడై బుధుఁ డెసంగ,
ఎట్టులైనను గురువున్న యట్టులమర
భానుమూర్తియు వాక్కునఁ బరగఁగాఁడె,
ధర్మవేదియు వేదాంత మర్మవేది? 247

కం. ఒదవెఁగా వాశి యోగము,
పదునెనిమిది యేడులైన భాగ్యము జయముం
జనువును భోగముఁ గలుగుం,
గుదిరెడి సద్యశ మటంచుఁ గోవిదు లనరే? 248

కం. వరనాళ యోగ మొనరెను,
గురువశమున నించుకంత కొఱఁతైనను దా
గురుహితుఁడును సత్కార్యా,
చరణాధురీణుండుఁ గీర్తి సంయుతుఁడు నగున్. 249

తే.గీ. పరగు మృగయోగ మెంతయో పటిమఁ గలిగి,
కన్నుఁబోలిన దాతయుఁ గాదెదాన?

మఱిసుయోధనుమై నభిమానియగును,
అగునవాఖ్యాంచు చెప్పినట్లయ్యె నన్ని. 250

ఆ. అలసులాభయోగ మమరెనే ధనములు,
ఖ్యాతికలుగు ననెడ దన్నదయ్యె
యూపయోగ మొప్పి దాపుగా నన్నంత,
నితరగణంబుఁగీర్తి నెలయనయ్యె. 251

తే-గీ. చాలమందికిఁ దెలియని గోలయిదని,
దీనినింతట సరిపెట్టి పైనఁగనిన
నైనవిషయంబు మారుపు దానఁబుట్టి
నది చిన్నక్రమంబు నేర్పుతన చింతు. 252

తే-గీ. పరగనానంద భాగ్యున బనాంశిపంచ,
మినిరిక్షించెను మరణశాసన మతంబు
అర్థియెవనును గనకుండ నాస్థానచ్చ,
యుంచఁబడియె రిజిష్ట్రారునొద్దవిధగ. 253

కం. అలరాతన నైశాఖపుఁ దొలియష్టమిమేనువిడిచి తోషముతోడన్
బలిమిగలకీర్తిదేహము, వెలయస్థిరియుంచినిలిచె పిచ్చయధరణిన్.

సీ. తనయిచ్ఛ వచ్చిన ధర్మకార్యము లన్ని
కావింపఁగానది కాదిమిచ్చు
యేవ్వరనియమించె నిప్పుడేమాత్రమో
కలవారు శాశ్వత లక్షలిచ్చినారు
తనపినతండ్రులు ఘనులు విధాయకు
లనినమ్మి స్వాతంత్ర్య మనుభవించె
పెద్దతాతలయొక్క పెద్దకుమారుల
నిద్దఱిం జేరిచె నిద్దముగను

తే-గీ. కనఁగన క్షాంగి జనకుండు తనదుమేన,
యత్తకునుభర్త యామామ నందుఁగూర్చె
వీరలందఱు నొనగూడి విహితముగను,
జేయకుందురె పనులని చేసెనూహ. 255

ఉ. కానిమహాపాపకారకపుఁ గార్యములందును విఘ్నహేతువు
లౌనఁగనావిధాయకపుఁ గర్మముఁబట్టి ఘటించి యుండునా
గానలలక్ష్మిఁ గాంతయకుఁ గాలముతీఱఁగ వల్లమాసమం
దేసిటలాత్కుఁ గొల్వఁజనె నేమననంతయు మూలఁబట్టఁగా 256

చ. కలిగెను రామకృష్ణయకుఁ గాశికి నేగుటఁబుట్టి యప్పుడే
తలఁపులె వెట్టు లున్ననల దారిని దొక్కిన వారలేరయో
నెలలట రెండు వోనతఁడు నెమ్మదిగానిలు సేరికాదె మున్
వెలసిన శాసనం బపుడు వెల్లడిచేసె యథాక్రమంబుగన్. 257

కం. వీరును వారును గైకొని, రోఁటిమిఁగాపీలుకొంత యోజించిరి తా
మేరీతి నైన జేయఁగ, మాఱునొ యదియనుచు గానిమమత లెయుడిగెన్

చ. మిగిలిన నల్వుగొక్కఁడొక మేళనమాటయె లేదదేలనాఁ
బగతగు నన్నదమ్ములకుఁ బల్కులె లేవిఁక నున్న వారిలోఁ
నాగఁబరదేశ యాత్ర్యుఁడు సమున్నత శాంతగుణుండు చింతయుం
దగుఁగద యొల్లపూనుఁబనిఁ దాఁబగఁదీర్పఁగలాఁడె వారికిన్? 259

కం. ఇఁకనున్న సుబ్బరావొకఁ, డకటాయాయన్నదమ్ములందునలుగుచుం
దికమకలుపడియె నైనది, యొకపనియున్నేకపోయె నూరవినంగన్. 260

సీ. తమ్మునిపిచ్చయ్య ధర్మశాసనమంట
పనియయ్యెనాయని యనెడివారు
అన్నదమ్ములకుఁ బోరాటంబు రేగింప
నానగూడె నిదియని యనెడివారు
వీరొ వారో తగ్గి వేఱొక్క రున్న నే
యగునేమొ పనియని యనెడివారు
అనుభవించెడివారి దైనభాగ్యముఁ బట్టి
పనులు జరుగుసంచు ననెడివారు

తే.గీ. వితరణంబుఁ జూపి యతఁడు పుణ్యమునొందెఁ,
బనులనొచ్చి యుందు ఫలమొసులకుఁ
బ్రాప్తమున్నఁ గాని ఫలియించు నెట్లని,
యనెడివారుఁ బ్రబలి రాడనాడ. 261

తే-గీ. ఇంకమిగిలిన నలుగురు నెవరినయినఁ,
దగినయాతని జతఁగూడి తగువిధమునఁ
బనులునెరవేర్చు టుత్తమ పద్ధతియని,
తలఁచియు న్వేషణమున కుఁదలపడంగ. 262

కం. అలరెడి యాయుద్యోగ, స్థలనముగన్నాకు నివ్వి దూష్యములుగఁదా
మెలఁగఁగ రాదిత రార్థం, బులననుటన్వారిపొందుపొసఁగమికలిగెఁ.

కం. పనిమూని యర్థవేతన, మునుబొందెడివారినమగ మునుపేమాశ
క్తినిదారవోసిమిగిలతి, మనిమొప్పక యున్కి-వారియాసయునుడిగెఁ

ఆ. న్యాయవాదులుం బ్రమపాయంబుగా వారిఁ,
గోరికొంద మనుచుఁ జేరనరుగ
నూటికెంతకీజో కేటుచెప్పని మాట,
వినమట ననెయల్ల వెఱ్ఱితెఱ. 265

తే-గీ. వర్తకులలోన మేటులు వన్నెవాసు,
లున్నవారుంద్రు వారేల యొప్పరన్న
తీరికూర్చుండి తమ్మున వారిపేరఁ,
గాటువడలాభ మున్నెనా భ్రాంతి యుడిగె. 266

తే-గీ. దేశలాభమ పేక్షించి తిప్పురముమును,
వారలున్నారు గాని యాతీరు వేఱు
ఇట్టివ్యయములు వారికి గిట్టవట్టి,
పొత్తు మనకెట్టు నాఁగనా యెత్తుఁదప్పె. 267

కం. పెద్దలుగడించి నదితిని, బొద్దుగమేనులను బెనుచు పూన్కి-కలారిం
దద్దయుఁబ్రీతింగోరఁగ, మొద్దుపనియిదేలయనుచుమూల్గనదుడిగెఁ.

కం. అదికాదిది యిదికాదది,
యదియుదియుం గాదటనుచు నట్టిటు చనుచుఁ
మొదలం గోరుచు భ్రాంతులు,
వదలుచుఁ దుదకిట్లుమాదిఁ బడినెలలాయెఁ. 169

సీ. పదినెలలాయెనే పనియేమి జరుగదే
లిమిటేషు నేటికి లేదనెదరు
పనిచేయునప్పుడు పనిఁబూని యత్నింప
జ్ఞాతులకదియేల కాదనెదరు
పనిఁబూన నెట్లగుఁ బబ్లికు ప్రాపర్టి
హక్కుందలీకిఁగల దనియు నెదరు
గుడులె కాకున్నను స్కూలులో కీడింగు
రూములో కల్పింపనేమనెదరు

తే.గీ. చేరియుండఱు మీటింగు చేసి యెల్ల,
నలుగురికిసీఁగ నోటీసు బలమ నెదరు
తోఁచినట్లెల్లమును లల దూరియిట్లు,
వాగసాఁగిరనామ కుల్బాగ దనుచు. 270

తే.గీ. ఎట్టులెట్టులనోకాల మిట్టులఁ జన,
నెన్నఁడును మున్ను వారినే నెఱుఁగకున్న
అట్టులనెనన్ను మున్ను వారరయకున్న,
నేగుదెంచిరి తత్పురోహిత యుతులయి. 271

ఆ. ఇందునేరొ నన్ను నెఱుఁగుట చేవారి,
తోడఁ జెప్పివారిఁ దోడిఁ గొనుచు
వచ్చియుందురనియు వచ్చినవిషయంబు,
విన్నఁజూతమనుచు మిన్న కున్న. 272

కం, వచ్చిన కార్యముఁ జెప్పిరి, సచ్చరితము వింటిమిగుల సంతసమాయెన్
మెచ్చుకొనిరి నను నేము, న్నిచ్చనడిఁగట్టఁ జేసి యొసఁగితి ననుచున్.

తే.గీ. అంతవారును మొదలిడి యట్టులిట్టు,
లేమువివరించి తమకున్న యిచ్చఁదెలుప
యోగమునుబట్టి నాకది యొప్పికొనఁగఁ,
బుట్టనయ్యెను బుద్ధియే నిట్టులంటి. 274

ఆ. పరులదానమెవఁడు పరిపాలనముచేసి, పరగఁ జేయుదానిఫలితమెన్నఁ
దానొసగ్చినట్టి దానికిరెట్టియుం, చనిరిగాదెబుధులు ఘనమిదగును.

కం. అలపరుల శక్తిహీనులు, నెలఁతలుగావారివారి నియమితులేకా
వలయున్నృత ధార్మికులకు, వలచియెవండైనఁ జేయ వచ్చుంగాదే?

ఆ. అతఁడు చెప్పిపోయె నర్థమందించుచుఁ, జెప్పినట్లొనర్చి మెప్పుఁగనుట
కూడఁగానిపనియె పాడుసోమరితన, మేమిచేయును త్సహింతమంటి.

సీ. విన్నాఁడ వారన నన్నాఁడ నేనిట్లు
కన్నాఁడ మరునాఁడు కలపనులను
కానఁగాన విభయ మూనఁగాఁ జేసిన
వైనఁగార్యంబుపై నాస్థనుంటి
ఉన్నవన్నియుఁ జేర్చి యన్నియెన్నిక చేసి
కొన్నియున్నాకిఁ గొనసాగి
తక్కినవన్నియు నొక్కమ్ము నకుసమ్మి
చక్కఁగా ద్రవ్యమ్ము జతపఱుపఁగ

తే-గీ. తారసిల్లెదురాశల వారిధ్రిమలు,
సోదరులద్వంద్వ యుద్ధపుఁ జోద్యములును
మాకునాప్తుల వ్యాధుల వ్యాకులములు,
ఎట్టులెవియైనఁ గార్యంబు నెట్టఁబడియె. 278

కం. నళదేవీనవరాత్రుల, కలపనులన్నియునుబూర్తియైనందునఁబ
ద్దులలెక్కను నవమినివా,రలకారొక్కములనిచ్చుప్రకరణమాయె

సీ. నళమహాశివరాత్రి నాఁటిపూర్వాసు దిన
మందుఁ బిచ్చయ గురునర్చనంబు
చెప్పిన చొప్పున నుప్పుగాఁ జేయించి
యానాఁడె బందరు నండలిడగు
ధర్మసత్రమ్ము మొదలగునటు లొనర్చి
సాయము వలయును పాయమునకు
రామకృష్ణయ్యతో రహిమీఱ నేఁజెప్పి
యాతఁడంతకు మున్నె సీతముగను

ఆ. ద్వాదశీవ్రతంబు బ్రాహ్మణభోజనం,
బులునుజరుపు సత్రమును వదలియుఁ

దానుగూడవాని దీవనే చేయింప,
నూనుమంటి నతఁడు నొప్పుకొనియె. 280

కం. గురుఁడివ్వటూరి కులజుఁడు, వరమతి వేంకటశివయ్య పదిదినములటఁ
జరిపెఁబురశ్చరణంబును, నిరతమవిచ్ఛిన్న మదయి నెగడుత మనుచున్.

తే.గీ. అంత మొదలిడి యాఘాల్గు నాంతమువఱ,
కొప్పికొనిరామ కృష్ణయ్య యుత్సహించి
తనదుగృహమున జరిగిన ఘనవివాహ,
మునకు బ్రాహ్మణ భోజనములనిడెనట. 282

కం. వారిపను లూరకేసపు, డోరుపుగను నేరుపుగను నొగిఁదీరుపుగా
నేరున్న లేకయున్నను, దారికిఁ దెచ్చినవిధంబుఁ దాఁగనెఁగానన్.

ఉ. నన్నును రామకృష్ణయ మనంబున నెక్కొను ప్రీతికల్మిచే
తన్నిరతంబు పీడక ముదంబున మాయిలు సేరవచ్చియు
చ్చన్నునుగాన వచ్చుబుధ సంతతిమేటి గృహస్థ సంఘముం
గన్నకొలంది మీఱనగు కాంతుఘటించెను మైత్రినెమ్మదిన్. 284

సీ. ఒకమాఱు రాఁగాంచు సకలశాస్త్రజ్ఞుల
వేదాంతవేత్తల వేదవిదుల
ఒకమాఱు రాఁగాంచు నున్నతోద్యోగస్థు
లందువేత్త్యొత్తగ లందుఘనుల
ఒకమాఱు రాఁగాంచు సకలంకులౌ న్యాయ
వాదులబహుకళా వేదులనోగి
ఒకమాఱు రాఁగాంచు నుర్వీశ బాంధవ
ప్రతతివణిగ్వార వితతినట్లు

ఆ. అర్థలాభమంద ననువారసి యెఱుంగ,
జాతకములు సూప సన్ముహూర్త
ములనెఱుంగ గ్రంథముల దిద్దఁజేసికోఁ,
దగవుతీర్పులందఁ దమినిటఁ దగ. 285

క. ఆపదకు నష్టురమ్మని, మాపూనిన వ్యాధిమాన్ప మందిమ్మనుచున్
దోఁచనినయసందేహము, మాపుచునుచునడుగవచ్చుమనుజవరేణ్యుల్

ఆ. రాజకీయభాష రహిఁ బారసీహింది,
సంస్కృతాంధ్రములను జదువువారు
అనువుఁ దెలిపి బహువిధావధానములను,
జేయనేర్పు మనుచుఁ జేరువారు. 287

ఆ. అరయవివిధ సభలనధ్యక్షతలుపూనఁ,
బలువిశేషముల నుపన్యసింప
రమ్మటనుచుఁ గోరి రహివచ్చు వారును,
గృహముఁ జేర రామకృష్ణయకును. 268

కం. వీలెటులనొ కుదిరిచికొని, యాలాగేర్పడిన పనుల నన్నిటిఁ జేయం
జాలుచుఁ దూలనివిసువని, నాలతుఁగముఁ గ్రహించి సనుగుతి నిలిపెన్.

ఉ. తమ్మునరామకృష్ణయకు ధర్మవిధిజ్ఞత జాగరూకతన్
సొమ్ముగడించు నేర్పునను జొక్కపునిక్కపు లెక్కతీర్పునన్
సమ్మతిచిక్కఁ బ్రాణమును సైతమొసంగ విరోధమేర్పడెన్.
దుమ్మునుదూలిగా నెగురుఁ దోలఁగ నెవ్వఁడుసాటియిద్ధరన్. 290

కం. కనితిరిబాలక మితనిది, వనివడి యేఁ జెప్పఁగొన్ని ఫలములువినఁగా
నోనరెంగద తెలిసితిరే, ఘనుఁడీతండగును మఱియుఁగలవు కొలతలున్

ఉ. ఇంతఘనుండితండిల సహించిన పూర్వపుఁ గర్మబాధచే
సుంతయునెంచికోఁదగని సొంతజనంబుల కీడఁజెందనా
చింతను బొందుచుండి తన చిత్తపుదార్ఢ్యమెఱుంగ నైననా
చెంతనెసంగి హాస్యమును జెందుచునుండఁ దలంచ నెమ్మదిన్. 292

కం. ఇదియది చెప్పుచు ననుదము,
సదనమునకుఁ గొనుచుఁబోయి సౌజన్యంబున్
విదితంబుఁ జేయ నుభయుల,
కెదలేకంబయ్యె సఖ్య మేర్పాటయ్యెన్. 293

చ. ఇదియిటు లుండఁబూర్వమున నేనవిచారణ నుండుపట్టునం
దొదవిన నిర్దయాభువుల యుద్ధతినన్నపు డాక్రమించియా
పదమునుపంగ నయ్యె సులభంబుగఁ దెప్పిలంగ రామినేఁ
గుదిరిక చెడ్డమాననము గోడదవింపఁగ నుంటినయ్యెడన్. 294

సీ. ఒకప్లీడరున్మిత్రుఁ డొక్కఁడు కోరికో
                    వడ్డికిచ్చు తనదు వరహాలుఁగని
అప్పియనొప్పించి యాస్తికుమవకయి
                    యమ్మినట్టుల వ్రాయు నటులమర్చి
యిందఱుఁగూడి మాయిలుసేరి యేమొకో
                    మాయమాటలుసెప్పి వ్రాయనైన
తప్పువ్రాతలు వ్రాసి చొప్పించి నన్నందు
                    నెవరిదారుల వార లేగిరంత
తే-గీ. వేలునాల్గాయె. నాయప్పు వృద్ధినొంది,
మొగముతప్పించెఁ బ్లీడరు తగవుమాలి
యుప్పుకొన్నాఁడు డాగె నాయప్పులతఁడు,
ఆస్తికొన్నిద్రవ్య మిమ్మంచు నడిగెనన్ను. 295

కం. పమనరయఁడె మాటాడెడి,
తరబడి యరయండె యంత దయమాలినవాఁ
డొరుఁడున్నె యేమెఱుఁగని,
సరిక్రొత్తగఁ బనులొనర్చె సాహసియగుచున్. 296

కం. అరగాసె కాని యితరం, బరయని వానికిని దెలియ నగునేపరువున్
మరియీనవసుత యోగ్యత, సరసతసుగుణతయుగీర్తిసంపన్నతయున్

ఆ. అట్టితగనిపొత్తు నట్లప్పుకలిగించు, పూర్వకర్మఫలముఁ బులిమి బుచ్చి
పరినేమియన్న నేమగు ననికొని, పిలరయుచున్న వేళయందు. 298

తే-గీ. రామకృష్ణయ్య యాయాస్తి క్రయమొనర్చి,
సొమ్మొసంగను బ్రాణము లొసన్మసిల్లి
తెప్పరిల్లిన యట్లయ్యెఁ జెప్పనేమి?,
జన్మముండంగ మఱతునే సాయమర్ది, 299

కం. అదికారణముగ నేనా, సదయునకత్యాప్తబంధు సామ్యంబుగనై
యొదవిన కార్యము లొనరుప, గుదిరితినిదితగు నెకా దెగుణగణనమునన్

ఆ. అతఁడుకూడ సుగుణయుతుఁ డౌటనామాట,
విశ్వసింపఁ జొచ్చె విహితమదని
మాకునున్న యైక మత్యముం దెలియనో,
పనులుఁగూడ నేరు పడియె నిపుడు. 301

కం. తద్రామ కృష్ణయాంబిక, భద్రాంబదివంబుఁ జేరుప ట్టౌనరగృహ
చ్ఛిద్రము లెన్నికొనకని, ఛిద్రతఁగర్మమునను జలు నెరవేర్చిరొగిన్.

ఆ. రామకృష్ణయార్య రమణిసోదరి బిడ్డఁ,
బిన్ననాఁటనుండి పెనుప నగుట
మోహపుత్రివాఁగ ముద్దుగా నెప్పుడు,
పట్టిపెండ్లి చేయఁ బడియె నపుడు. 303

తే.గీ. ఎంతకాలంబుఁ బట్టియో యేమొ పట్టి,
వైరములుతీఱ బంధుగు ల్చేరి నైరి
అద్భుతంబుగ యత్నంబు లన్ని సాఁగె,
గొప్ప వైభవ మగునంచుఁ జెప్పికొనఁగ. 304

ఆ. అట్టిపట్టునందున శుచివార్త వినంగ,
బడియెనతని హృదయ పటము మొన్నఁ
బడఁగనయ్యె హితుల ప్రాపంపఁగాఁ గొని,
సత్వమెచ్చరికగ నిర్వహించె. 305

చ. వరునకుఁ గట్నమింతయని వారునుగన్నియ సొమ్ము వీరలుం
దలఁచుగఁ జెప్పికోఁబడు విధంబిటనొప్పక వారియిష్టముల్
ఫరగెడిరీతిఁ జేసికొను శక్తినెసంగెను గార్యమెల్లని
బ్బరముగ నెంతయారసిన భావములా ప్పతి మీఁకియొప్పఁగన్. 306

కం. పొరపాటుగ నిసుమంతయు, విరజమ్మునబడఁగ లేదు వేయివిధముగా
హారింపఁ లేదు మొలఁకలవ, తరబడివర్ణింపవశమె తత్కార్యమునన్.

సీ. సుముహూర్తము మొదలు క్రమముగా నొక నెల
దినములయ్యెను పెండ్లి ఘనముగాను
ప్రతిదినంబు సహస్ర బంధువుల్హితజన
సంఘంబు దీనాళి సాపడిరోగి
తగువారికిని వేలు తక్కువారికి నూర్లు
పదులుకొందఱికిని బంచఁబడెను
పట్టుపుట్టంబులుఁ గట్టుబట్టలు లెక్క
పెట్టంబడక పంచి పెట్టఁబడెను
ఆ-వె. పండితులకు వారి పాండిత్యముం బట్టి
తరగతులుగనీవి పరగె నార
మెడనుజందెమున్న యెడఁజిక్కె రూపాయ,
యెల్ల వారలకును గొల్లగాను. 308

కం. కడుబీదవైశ్యులఁటతను, నడుగరఁటవివాహమాగునఁట లేమిడినం
చిడనెంచి యర్థశతమును, వడిఁగొనితద్గృహముఁ జేరి వారికినిచ్చెన్.

చ. ఎవరునెఱుంగకుండునటు లిచ్చెడి యీవియె శ్రేష్ఠమంచుఁదా
నెవరనవిన్న వాఁడొకడు నిచ్చనదేపానరించు మెచ్చుగా
నవియువిచేసి డాబునకు నందఱెఱుంగు బడాయి కొప్పుకోఁ
దివురఁడు సర్వముంగనెడి దేవుఁడటంచొకటే తలంచుటన్. 310

కం. మెరమెచ్చుల దానముకొం, దఱపేక్షించెదరుఫలము తగ్గియెచిక్కు
న్నరదాత గుప్తదానమె, వరమనియొనరించుఫలమవారిగఁగాంచున్

చ. మురుగుల జోడులుంగ్రములు ముద్దగుకంటెలు వింతచీరెలుం
బరగెడి కంచువాల్సరిగ పట్టుదుకూలము లద్దకంబునన్
మెఱసెడి పంచెలున్నలియు మేటిబనారసు పట్టుపుట్టముల్
కరమనురక్తినిచ్చెహిత కాండముఖాఢ్య ముదంబుఁజెందఁగన్. 312

సీ. అలలింగ మూర్తుల నారాధ్యుల కొసంగఁ
కృష్ణవిగ్రహములు వైష్ణవులకు
ఆర్యులకుత్తర యజ్ఞోపవీతము
ల్మాన్యులకును జప మాలికలును
విజ్ఞులకును దగు విగ్రహరాజము
ల్కాంతుగలారికి గంగ చెంబు
లనుసరించిన వారి కడిగిన వస్తువు
ల్తగినవస్త్రములును దక్షిణలును

తే.గీ. చేర్చియీయంగఁ గన్నారు చెప్పికొనిరి,
వితరణంబిట్లు మూర్తీభ వించెననుచు
పార్వతీదేవి పెండ్లిదౌ పావనకథ,
నైదురాత్రిలఁ జదివించె హాయిగాను. 313

కం. ఊరేగవధూ వరులా, తీరాత త్తైక్కి బయలు దేరెడిచోద్యం
బారమణీయ విలాసము, లేరేరోకోరఁ జేసినదఁ దగుప్రీతిగా. 314

ఆ. అలచతుర్థులందు నన్ని తెగలవారి, కిడియెభోజనంబు లెచ్చరికగ
అంగహీనభిక్షు కావళికిచ్చెను, దండివస్త్రములును దండులములు.

కం. ఆదాన మానిదానము,
మోదముతోఁ బనులొనర్ప ముందుదు ముకుటల్
లేదన కిచ్చుట కనఁగాఁ,
గాదేయచ్చెరువు ప్రకృత ఘనమనుజ లకుఁ?. 316

తే.గీ. ఏమికర్మమొ తమ్మన రామకృష్ణ,
యకానుబలె పిచ్చిపుట్టిన దంటయింటి
సొమ్ముగిమ్ముదు బారాగఁ బారఁబుచ్చి,
యిచ్చెనని పెద్దలేయునఁ బొచ్చిరంట. 317

తే.గీ. సరసులిడికని పిచ్చయ్య సద్గతికిని,
హేతువితండ యగునని యెంచికొనిరి
బందుగులు పండితులు హితుల్పట్టులట్టు,
పొగడఁదొడఁగిరి యాతని పుణ్యమేమొ. 318

కం. వితరణము కవితగానము, నతిశూరత నేర్చికొనఁగ నలవడవరయన్
జతపడుపూర్వపుసుకృతము, కతనన్నై నగ్గికములుగాఁదగియలరున్.

ఆ. వీరివారిఁ జేరి వేసరి నేర్చికో, నెరువు పెట్టినట్టె మెఱయుఁగాక
అవ్వి నైజములయియమరిన సరులట్టు, లలరఁజాల రెట్టిబలములున్న.

ఆ. తెల్లవాఱ లేచి తెలివికొలఁదినార్జ, నమ్మొనర్చిమిగులసొమ్ముఁగూర్చి
తానుదినకయద్దియేనికిం బెట్టక, యుండువాఁడొకండు మొండివాఁడు.

ఆ. తెల్లవాఱ లేచి తెలివిచేఁగనుధర్మ, నిష్ఠఁబూని తగుప్రతిష్ఠనూని[దు
తాఁదరించియొరులఁదరియింపఁజేయుచు, నుండువాఁడొకండుదండివాఁ

ఆ. ధనముఁగూర్పవచ్చు ఘనముగా దానితో,
మదముగూడవచ్చు మైకమెచ్చు
అమరవలయుఁగాదె యైహికాముష్మిక,
సుఖముఁ గూర్చుధర్మ సుగుణమొకటి. 323

ఆ. వ్యయమొనర్పవచ్చు వారకాంతాదుల,
ఘనవిలాసములను మినుకవచ్చు
పాత్రమెఱిఁగి యొసఁగు భవ్యగుణంబొందు,
చిక్కఁగానిరాదు చొక్కపుగతి. 324

ఆ. ధనముకలిగికలిగిధర్మగుణంబును, బాత్రమెఱిఁగియొసఁగిపావనులయి
వన్నెఁగన్నవారుమిన్నగానుండరు, వారికథలు జన్మతారకములు. 325

ఆ. ఇట్టిధర్మరతుల కేనా ప్రతపహించి, యుండియనుభవించుచుండియున్ని
శాశ్వతముగుకీర్తి జగమునసీక్ష, వెలయఁజేయునాకు విధియుకాదె?

ఆ. కవినిసేనునాదు ఘనహితుల్వీరలు, ధర్మరతులుసేనొ ధర్మహితుఁడ
ధనముకొల్లవెట్టి దానముల్సేయంగ, వర్ణనంబొనర్చి వన్నెబుదుదు.

ఆ. నాదుహితులవన్నె నావన్నెగానెన్ని, కొలుకూడనాకు మేలెకాదె?
ధనికుఁడిద్దికన్న ధార్మికుండగునన్న, నింతకన్నజగతి కేదిసుగతి? 328

తే-గీ. చరితమీయది ధర్మార్థ భరితమగుటఁ,
జదివినవిన్న నెడఁదలు కుదిరికపడి
ధార్మికతదాన నొజన్మ తారకమును,
గలుగునందుఁ దథా స్తంచుఁ బలుకుఁడీరు. 329

కం. రాజద్విపుల జగజ్జన, నీజనకులుమీకునిట్టి నిర్మల చరితల్
తాజెప్పక వినెమక్కువ, తోఁజూచెదరనుచునమ్మ దుఘ్నులారా!

తే-గీ. పార్వతీశ్వరులార మీ పాదభక్తి
మహిఁజతుర్విధ కవితా సమర్థుఁడనయి
కవితచాతురిబహు విధకావ్యములను,
గానఁబఱచితి నిష్ఠను గనుఁడొకింత. 331

రథబంధసీసము.

శ్రీలోకపతిమాన్య శ్రీపతి సాయకా నిగమాశ్వ భూరథ నగపచాప
పురహారనగధీర భోగిరాట్చ్ఛురకం కణసురేంద్రతుక కామదమన
షోడశస్వచ్ఛాంశు శుభ్రదేహాకృష్ణ కంధరాసత్తపో ఘనలలాట
నేత్రకృష్ణప్రియ నిర్వ్యాజమత్తేభ హరిరాతుసనాశ యతుపాప్త

తే. కష్టమిల్లఁబాపి ఘనమైన గుణివిద్య,నాస్థకెచ్ఛురికగనాప్తతన్ను
రాలయంపుహాయినంమకొశాగైన,యనువుమాకొసంగనానుబాడి.

కందగీతగర్భిత చంపకమాల.

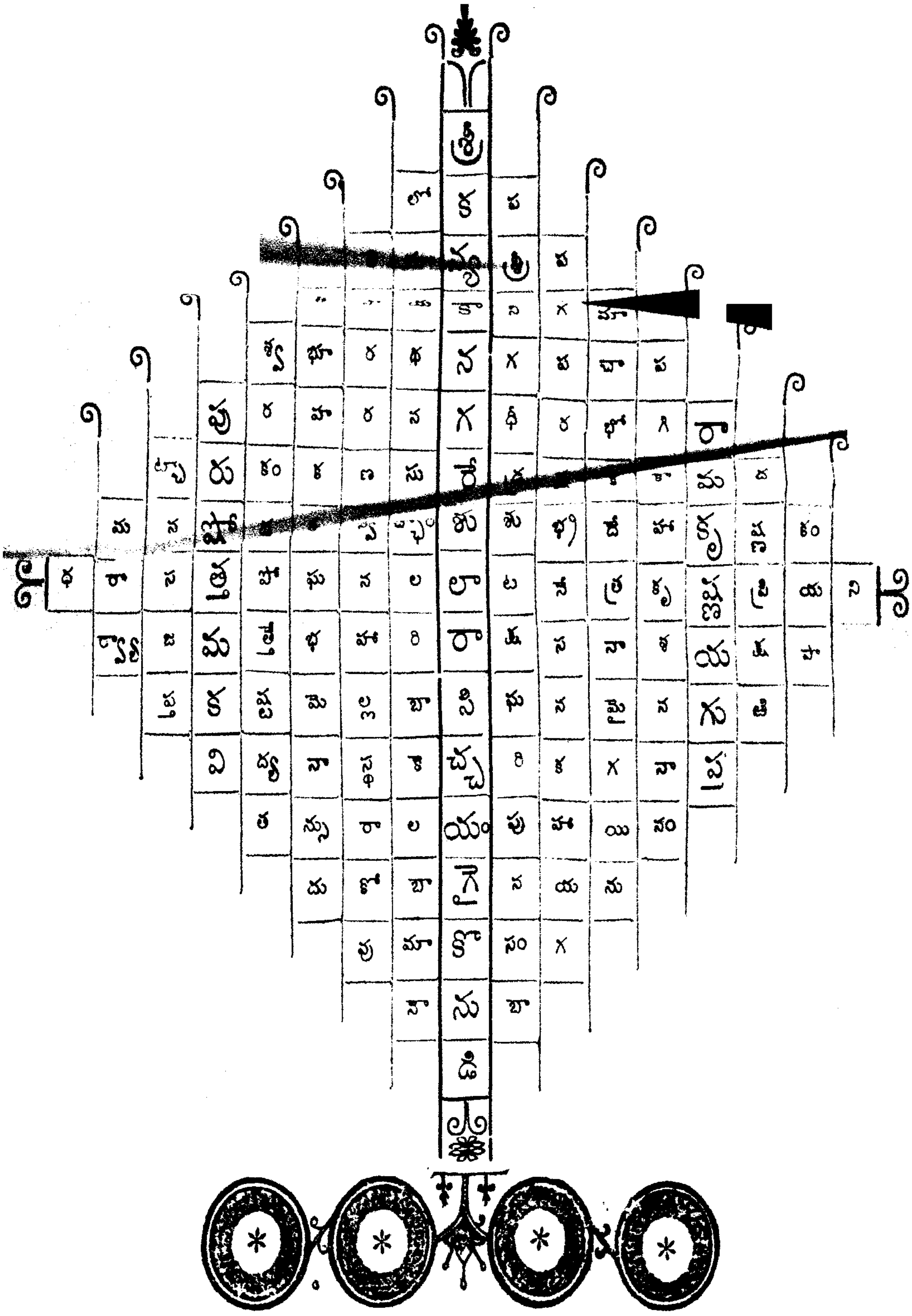
చ. శివనగకేశ్వరా మహిత శ్రీనగనాయక మాధవాప్తనా
కవిభునుతావారా సతత కాంచనభూధర చాపదేవబాం
ధవనిగమాంచితా వరద దాపఁగనేల భవద్ధితుండనై
రవజనకానమంగరుణ రక్షణచేయుము కన్యకాపతీ. 333

కం. నగరేశ్వరామహితశ్రీ, నగనాయకమాధవాప్త నాకవిభునుతా
నిగమాంచితా వరదదా, పఁగనేలభవద్ధితుండ భైరవజనకా.

తే. మహితశ్రీనగనాయక మాధవాప్త, సతతకాంచనభూధర చాపదేవ.
వరదదాపఁగనేల భవద్ధితుండఁ, గరుణరక్షణచేయుము కన్యకాప.

ఇది సరస చతుర్విధ కవితా సామ్రాజ్య ధురంధర
నాదెళ్ల పురుషోత్తమకవి వరప్రణీతంబగు
ధార్మికోల్లాసిని
సంపూర్ణము.

ఒకవైపు నాలవబారున 'పురుషోత్తమకవి' యనియు మఱువైపు నాలవబారున 'రామకృష్ణయగుప్త' యనియు నడిమిబారున 'శ్రీకన్యకానగరేశులారా! విచ్చయంగైకొనుడి' యనియు ఇందేరుపడి యున్నవి.

మరణశాసనము.

శ్రీన 1915 సం॥ ది 6 మార్చికి సరి యయిన ఆనందనామ సం॥ ఫాల్గుణ బ ౹౧ స్థిరవారము తారీఖున కృష్ణాడిస్ట్రిక్టు రిజిస్ట్రారు వారియిలాకా బందరు చమ్మనగిరిపేట కాపురస్థులు వైశ్యులు వర్తకము వగైరా వృత్తివంతులు లేటు తమ్మన నరసింహముగారి కుమారుడు సుమారు 20 సంవత్సరముల వయస్సుగల పిచ్చయ్య అనే నేను మంచి తెలివితోను జ్ఞానముతోను వ్యక్తితోను వ్రాయించిన విల్ అనే మరణశాసనము.

మా తండ్రిగారయిన లేటు తమ్మన నరసింహముగారు వారిసోదరులతో సుమారు 7 సంవత్సరముల క్రిందట విభాగములు అయి వేరుగా ఉంటూ యెవరిభాగ లబ్ధము అయిన ఆస్తులకు వారు అవిచ్ఛిన్నముగా హక్కు-భుక్తములు కలిగి అనుభవిస్తూ కాలంచేసినారు.

2. మా తండ్రిగారికి నేనున్ను వేంకటసుబ్రహ్మణ్యాం అనే పేరుగల మైనరు కుమారుడున్ను ఉన్నాము. సదరు వేంకటసుబ్రహ్మణ్యమనే చిన్నవానిని మా తండ్రిగారు సజీవులయి యుండగానే మా తండ్రిగారికి విభక్త సోదరుడున్ను నాకు పినతండ్రిన్ని అయిన లేటు వీరభద్రముగారికి యథాశాస్త్రీయముగా దత్తత యిచ్చినందున ఆ కుటుంబమునకు ఆ చిన్నవాడు కర్త అయి యున్నాడు.

3. నాకు జనకతల్లిన్ని నా తండ్రిగారికి ప్రథమ భార్యయున్ను అయిన లేటు నాగరత్నమ్మగారు నా తండ్రిగారు సజీవులయియుండగానే కాలంచేసినందున తిరిగి సత్యప్రసన్నవరేశ్వరాంబ అనే ఆమెను వివాహమాడినారు ఆమెకు పుత్రపుత్రికా సంతానమేమియు లేదు ఆమె సజీవురాలయి యున్నది.

4. నా తండ్రిగారు కాలంచేసే సరికి నేను మైనారిటీలో ఉండడము వల్ల నా తండ్రిగారి తాలూకు నాకు హక్కుగల నా తాలూకు ఆస్తిని నా పినతండ్రి అయిన తమ్మన రామకృష్ణయ్యగారు మా నాయనగారు చేసిన యేర్పాటు ప్రకారము వశపఱచుకొని కమాయిషచూస్తూ వ్యవ

హరించినారు. అట్టియావదాస్తిని నాకుమైనారిటీ వదలి నేను మేజరును అయిన వెంటనే సదరు రామకృష్ణయ్యగారి వద్దనుంచి నేను ఒప్పగించుకొని నేను స్వేచ్ఛగా వ్యవహరించుకొంటూ వున్నాను.

5. నా పినతండ్రి అయిన లేటు వీరభద్రుడుగారు నా తమ్ముడయిన వేంకటసుబ్రహ్మణ్యమనే యతనిని దత్తత చేసికొనేసరికి సదరు వీరభద్రుడుగారు చనిపోయినందున ఆయన చేసిన యేర్పాటు ప్రకారము ఆయనదత్తత కుమారుడు మైనరు వెంకటసుబ్రహ్మణ్యము ఆస్తికి ఆచిన్నవానికి జనక తండ్రియయిన నరసింహముగారు గార్డియనుగా ఏర్పడి వ్యవహరిస్తూ సదరు మైనరు ఆస్తిని మా తండ్రి లెక్కలలో జమకట్టినందున సదరుసొమ్మును మాతండ్రిగారు చేసిన యేర్పాటు ప్రకారము నా లెక్కలలోనుంచి మినహాయించి నా పినతండ్రి అయిన రామకృష్ణయ్యగారి పరంగా ఇవ్వబడినది. ఆ మైనరుయందు సదరు రామకృష్ణయ్యగారికి వుండే ప్రేమాతిశయముచేత సదరు మైనరు ఆస్తికి రామకృష్ణయ్యగారు గార్డియనుగా వుండి కాపాడుతూవున్నారు. ముందు ఆ చిన్నవానికి మైనారిటీ వదలే వరకు సదరు మైనరు ఆస్తిని సదరు రామకృష్ణయ్యగారే కాపాడుతారు గనుక సదరు మైనరు ఆస్తివిషయములో నేను చేయవలసిన యేర్పాటు ఏమిన్ని లేదు.

6. నా భార్యఅయిన వేంకట సత్యనాగరత్నముయందు నాకు మగ చిన్నవాడు ఇప్పటికి సుమారు 3 నెలల క్రిందట జననమై జననమైనరోజుననే మృతిపొందినాడు ఆ మరురోజుననే నాభార్య కాలంచేసినది. గనుక ఇప్పటికి నాకు భార్యగాని పుత్రపుత్రికా సంతానముగాని యేమియు లేదు.

7. నాకు దిగువ షెడ్యూలులో వుదహరించిన స్థిరచరరూపకమయిన ఆస్తులు వుండివున్నవి. ఈ ఆస్తులు యావత్తు నా యిష్టానుసారం స్వేచ్ఛగా దానాధమన విక్రయార్హముగా నేను వినియోగపరుచుకోదగిన నాస్వంత ఆస్తులు అయివున్నవి. ఈ ఆస్తులయందు ఇతరులెవరికిని ఏవిధమయిన హక్కు భాధ్యత స్వాతంత్ర్యములు లేశమున్ను లేవు. ఈ ఆస్తి విషయమయి యిదివరకు ఎవరికిని ఏవిధముగాను వుయిల్ చేసి యుండలేదు. నేను లౌకికులకు తీర్చవలసిన ఋణములు లేవు. మా తండ్రులు

పంపిణీచేసుకొనే సమయములో జాయంటునవుంచుటకు ఏర్పఆచుకొన్న బాపతు రూ. 3212-8-0 డిపాజిటుగా నాలెక్కలో నిల్వవుంచబడియున్నది. సదరుపైకము మా తండ్రులయొక్క కుటుంబము వారి అందరి యిష్టప్రకారము వినియోగ పడవలసినదయివున్నది. లేక పంపిణీచేసుకునే మొదల యిందులో నాలయిదవవంతుకు రాబడేమొత్తము నా యెస్టేటుకే చెందవలసియున్నది.

8. నాకు షుమారు 3 నెలల క్రిందట నంజుజాడ్యము ఏర్పడి సదరు వ్యాధితో చాలబాధపడుతూ నీరసస్థితిలోవుండి యేవేళకు మరణము తటస్థపడునో అనుభీతితోవున్నాను. అందువల్ల నాకువున్న నాతాలూకు యావదాస్తి విషయమయినా అనంతరమందు జరుగవలసిన యేర్పాట్లను గురించి నేను మంచిచెడ్డలు స్వయముగా తెలుసుకోతగిన జ్ఞానముతోను తెలివి తేటలతోను వ్యక్తితోను వుండగానే తగినయేర్పాట్లు చేయడము యుక్తమనియెంచి యీదిగువ వ్రాయించిన యేర్పాట్లు చాయడమైనది.

9. నాకువుండుకున్న స్థిరచరాస్తుల వివరము.

రూ. 4369-13-0 (1) బందరు గొడుగుపేటలో వున్నటువంటిన్ని లేటు కురుచేటి వేంకటరత్నముగారి తాలూకు నేను కోర్టువేలములో కొనిపించి నటువంటిన్ని మ్యూనిసిపల్ నెం రు పెంకుటి భవంతిన్ని ఈ యిల్లుమరమ్మతు నిమిత్తం తెప్పించిన సిమెంటు పీపాలు 10 సహా.

1650-3-0 (2) బందరు రాబర్ట్సన్ పేటలో వున్నటువంటిన్ని దారా వీరభద్రుడుగారి వద్దను నేను కొన్నటువంటిన్ని పెంకుటికొట్టు.

500-0-0 (3) బెజవాడ త్రిపురసుందరీకాటన్ ప్రెస్ అండుకోలో వుండే షేర్లు 2.

200-0-0 (4) వలూరుకృష్ణాజ్యూట్ అండుకాటన్ మిల్లులోనినా షేర్లు2.

6720-0-0

రూ 50000 . 0 - 0 (5) నాతాలూకు చిట్టా అవర్జాలనుబట్టి నాకురావలసిన బాకీలుగాని నిల్వపైకముగాని షుమారు యాభైవేల రూపాయలు.

ఈ ఆస్తి నాకు కలిగివున్నది. 7 వ పేరాలో కనపరచిన డిపాజిట్లు పైకం కూడ సదరు మొత్తములోనే చేరియున్నది.

10. ఈ ఆస్తియావత్తు నాస్వాధీనాను భవములో నేవున్నది. ఈ ఆస్తిని కాపాడి వృద్ధిచేయుటకుగాని నేను దిగువ వ్రాయించిన యేర్పాట్ల ప్రకారం వినియోగ పరచుటకుగాని నాకు ముఖ్యబంధువులయిన,

1. నా పినతండ్రి తమ్మన రామకృష్ణయ్యగారు
2. డిటో తమ్మన గోపాలంగారు
3. డిటో తమ్మన లక్ష్మీకాంతయ్యగారు
4. డిటో తమ్మన సుబ్బారావుగారు
5. — పులిగడ్డ వెంకటపరదేశయ్యగారు

వీరు అయిదుగురిని ఎగ్జిక్యూటర్లనుగా ఏర్పర్చడమయినది. గనుక నా తదనంతరం వెంటనే యీ యావదాస్తులను సదరు ఎగ్జిక్యూటర్లు వశపర్చుకొని యీదిగువ వుదహరించిన యేర్పాట్లప్రకారం నెరవేర్చవలసినది. యీ ఆస్తులు సదరు ఎగ్జిక్యూటర్లలో మొదటి వారయిన తమ్మన రామకృష్ణయ్యగారి వశమందు ఇదివరకే వుండివున్నది. ముందున్ను వారి వశమందే వుంచుకొని నేనుచేసిన యేర్పాట్లప్రకారము అమలుజరుపవలసివచ్చినప్పుడు మిగతా నలుగురితో సంప్రతించి మెజార్టీవారి అభిప్రాయము ననుసరించి అమలు నెరవేర్చవలసినది. అట్లా నెరవేర్చే విషయములో ఏవిధమయిన ఆక్షేపణలు వుండ నేరవు.

11. ఇతర గ్రామాదులలో జరుగవలసిన పనుల విషయములో నేమి బందరులో జరుగవలసిన పనులవిషయములో నేమి యెవరికి వీలయినపనులువారు రామకృష్ణయ్య గోపాలంగార్ల యిష్టంమీద జరిగించవలసినది.

12. ఈ యేర్పాటులను నెరవేర్చడమువిషయములలో అయిదుగురు ఎగ్జిక్యూటర్లు ఏక కాలమందు సమకూడనియెడల ముగ్గురికి తక్కువ లేకుండ ఏకీభవించి పనులు నెరవేర్చవచ్చును. ఇందులో ఏ యెగ్జిక్యూటరయినా ఖాళీ అయినయెడల మిగతా వారికి అనుకూలమనితోచే మరివకరిని అప్పాయింటుమెంటు చేసుకోవచ్చును. ఏయెగ్జిక్యూటరయినా అక్రమంజరిగించినట్టు మిగతా నలుగురికి తోచినయెడలగాని యెగ్జిక్యూటరుగా వుండుటకు

మధ్యకాలములో యెవరికయినా యిష్టములేకపోయినయెడలగాని అట్టి ఎగ్జిక్యూటరును తగ్గించి మిగతా వారి యిష్టప్రకారము మరివకరిని నియమించవచ్చును.

13. ఈ యెగ్జిక్యూటర్లు ఈవుయిల్లో వ్రాసినపనులు నెరవేర్చే విషయములో దావాలుచేయుటకు బాకీలువసూలుచేయుటకుగాని పవరాఫ్ అట్టర్నీలిచ్చుటకుగాని, దస్తావేజులు వ్రాయుటకుగాని, వ్రాయించుకొనుటకుగాని రిజస్టర్లుచేయుటకుగాని యిందులో వ్రాసినవిగాక యింకాయేమయినా మిగిలేయెడల ఖర్చుపెట్టుటకుగాని, బాకీలు ఫయిసలుచేసుకొనే విషయములో తీసివేయవలసి వచ్చునప్పుడుగాని సర్వ స్వాతంత్ర్యములున్ను సదరు ఎగ్జిక్యూటర్లకు గలిగియుండవలసినది. బాకీలువసూలుచేసే విషయములోనున్ను దావాలు వారంటు అమల్లు జరిగించవలసి వచ్చినప్పుడున్ను అధికారముముఖ్యముగా రామకృష్ణయ్య గోపాలంగార్లయందుగాని వారువుభయులలో ప్రత్యేకం యెవరియందైనాగాని వుంచవలసినది. నాఅనంతరమందు జరిగించే యావత్తుకమాయిషీకు క్రమమయిన లెక్క వుంచవలసినది. చరాస్తులు విక్రయించడం విషయంలో యెగ్జిక్యూటర్లకు అధికారముకలిగి యుండవలసినది.

14. నా తాలూకా ఆస్తివిషయమై చేసినయేర్పాట్లప్రకారముజరిగించుటకు ధర్మకార్యములు నెరవేర్చేవిషయములలో అప్పటిస్థితులను బట్టి యీవుయిల్లోవ్రాసిన సంగతులను మార్పులు చేయవలసి వచ్చేయెడల యెక్సిక్యూటర్లు అయిదుగురు ఆలోచించి అయిదుగురికి మార్చవలసివుంటుందని యేకాభిప్రాయం కలిగే యెడల వారి యిష్టప్రకారము జరిగించవచ్చును. నేనువ్రాసినదానికంటె హెచ్చుఖర్చు పెట్టుటకుగాని, తక్కువ ఖర్చుపెట్టుటకు గాని అట్టిస్వతంత్రం యెక్సిక్యూటర్లలో మెజార్టీ వారికి అధికారముకలిగి వుండవలసినది. నాతాలూకు ఆస్తివిషయమయి చేసిన యేర్పాట్ల వివరము.

(1) రూ 600-0-0 వకటో అయిటం గొడుగు పేటలోని యిల్లు సత్రంకింద వుపయోగపర్చుటకు నిర్ణయించినాను గనుక అందు

లో ఉన్న సిమెంటుపీపాలుకాక యింకా ఆరువందల రూపాయలు ఖర్చుపెట్టి అవసరమైన మరమ్మతులు చేయించవలసినది.

(2) 5001 - 0 - 0 సదరు సత్రముకు ప్రతినిత్యము ముగ్గురు బ్రాహ్మణులకు భోజనముపెట్టించుటకుగాను ఫండునిమిత్తము అయిదువేల వక్క-రూపాయ వుంచవలసినది. ఈ సొమ్ముపైన వచ్చేవడ్డీ పుచ్చుకుంటూ ఆ ఆదాయంవల్ల సత్రం ఖర్చుజరపవలసినది.

(3) రెండవ అయిటం రాబర్టుసన్ పేటలోని కొట్టుగోసం రక్షణ నిమిత్తం వుపయోగపరచుటకు నిర్ణయించినాను గనుక ఆకొట్టువల్ల వచ్చే ఆదాయంలో పన్నులు మరమ్మతులు వగైరాలుపోగా మిగిలిన సొమ్ముతో గోవులకు మేతవేయించుటకు ఖర్చుపెట్టవలసినది.

(4) 10002 - 0 - 0 ముద్దిపట్ల గ్రామములో చెర్వువద్దను నాపేరుమీద శివాలయము కట్టించుటకు 5001 - 0 - 0 కట్టుబడికి ప్రతిష్ఠవగయిరాలకు ఖర్చుపెట్టవలసినది. అయిదువేల వక్క-రూపాయలు. 5001 - 0 - 0 ఈ శివాలయంకు ప్రతినిత్యం నిత్యనైవేద్యదీపారాధనలకు ఉత్సవములకు ఫండుని॥ యేర్పరచినది అయిదువేల వక్క-రూపాయమీద వచ్చేవడ్డీ ఖర్చుపెట్టుతూ వుండవలసినది.

(5) 5001 - 0 - 0 కంచా కోడూరుగ్రామంలో వున్న విష్ణ్వాలయం మరమ్మతు ప్రతిష్ఠ వగయిరాలకు ఖర్చుపెట్టుటకు ఏర్పరచినది అయిదువేల వక్క-రూపాయ.

(6) 2(02 - 0 - 0 ముద్దిపట్లగ్రామంలో శివాలయ సమీపములో బాటసారులు నివసించుటకు వుపయోగపడుటకున్ను నాపేరుమీద యిస్కూ-లు స్థాపించుటకున్ను 1001 - 0 - 0 కట్టడము నిమిత్తము ఖర్చు పెట్టవలసినది. 1001 - 0 - 0 ఇందుకు ఫండు నిమిత్తం యేర్పరచినది. వెరసి రెండువేల రెండురూపాయలు.

(7) 1001 - 0 - 0 ముద్దిపట్ల గ్రామములో మూత్రాలూకుధర్మచెరువుకు మెట్లుకట్టించుటకు ఖర్చుపెట్టవలసినది పదివందలవక్క-రూపాయ.

(8) 101 - 0 - 0 బందరు సర్కిల్లిపేటలో శ్రీవేణుగోపాలస్వామివారి ఆలయంలో దీపారాధన మామూలుతాలూకు శాశ్వతముగా

జరుపగలందులకు ఫండు నిమిత్తం యేర్పరచినది. నూటవక్క-రూపాయలు, ఈ అసలు ఉంచి ఇందుపైన వచ్చేవడ్డీమాత్రంపైన వ్రాసిన దీపారాధనకు ఖర్చుపెట్టుతూ వుండవలసినది.

(9) 216-0-0 పమిడిముక్కల అగ్రహారము కాపురస్తులు మా అయ్యవార్లంగారికి బంగారపు లింగకాయ చేయించి యిచ్చుటకున్ను దంపతులకు పట్టు పీతాంబరముల నిమిత్తమున్ను 100-0-0 నూరు రూపాయలు. 116-0-0 వారికి బహుమతిగా ఇయ్యవలసినది. వెరశి రెండువందల పదహారు రూపాయలు.

(10) 501-0-0 మా పురోహితులు కాశీభట్ల సుబ్బయ్యగారికి పుత్రపౌత్రపారంపర్యాదానాదమన విక్రయార్హత లేకుండా ఆదాను అనుభవించుట కొరకు భూమికొని యిచ్చుటకుఖర్చుపెట్టినిమిత్తం అయిదువందల వక్క-రూపాయలు.

(11) 2000-0-0 నామారుమతల్లి సత్యప్రసన్నన రేశ్వరాంబగారికి స్వతంత్రాధికారముతో యివ్వవలసినది రెండువేలరూపాయిలు.

(12) 5000-0-0 ఆమె మనోవర్తినిమిత్తం నెల 1కి రు 25. చొప్పున యివ్వగలందులకు ఫండునిమిత్తము ఆమె యావజ్జీవ పర్యంతరం యివ్వగలందులకుఫండుగావుండవలసినది ఐదు వేలరూపాయిలు.

(13) 500-0-0 లేటు నాపెత్తండ్రి పిచ్చయ్యగారి భార్యనాగరత్నమ్మగారికి అయిదువందలరూపాయలు.

(14) 1000-0-0 నాపెత్తండ్రి వెంకటచలం గారి భార్యా పిల్లలకు చెందగలందులకు వెంకటచలం గారి పరంగా యివ్వవలసినది వెయ్యిరూపాయిలు.

(15) 1000-0-0 నాపినతండ్రి గోపాలంగారి భార్యా పిల్లలకు చెందగలందులకు ఆయన పరంగాయివ్వవలసినది వెయ్యిరూపాయిలు.

(16) 2000-0-0 నాజనక సోదరుడు వెంకటసుబ్రహ్మణ్యం మైనరు కుటుంబమునకు:— 1500-0-0 వెంకట సుబ్రహ్మణ్యంకు 300-0-0 యీయనతల్లి లక్ష్మీవరనమ్మగారికి

200 - 0 - 0 యీమె అక్క మాజేటి చంద్రయ్యగారి భార్యకు వెరసి రెండువేలరూపాయీలు.

(17) 1000 - 0 - 0 నాపినతండ్రి తమ్మన రామకృష్ణయ్యగారి కుటుంబమునకు ఆయనపరంగా యివ్వవలసినది వెయ్యిరూపాయిలు.

(18) 500 - 0 - 0 మానాయనమ్మ భద్రమ్మగారికి యావజ్జీవపర్యంతరం నెల 1కి నూటికి రు 0-8-0 చొప్పున వడ్డీ యిచ్చుటకు ఫండు నిమిత్తం అయిదువందలరూపాయలు.

(19) 1000 - 0 - 0 మాఅమ్మమ్మ వుడత్తు కన్నయ్యగారి భార్య మీనమ్మగారికి వెయ్యిరూపాయీలు.

(20) 100 - 0 - 0 యొడూరి చలమయ్యగారికి నూరురూపాయిలు.

(21) 500 - 0 - 0 మద్దిపట్ల కాపురస్థులు తమ్మన లక్ష్మీకాంతయ్యగారి కుమారుని వివాహం నిమిత్తంవారికి యివ్వవలసినది 400 - 0 - 0 నాల్గు వందలరూపాయలు వారి తమ్ముడు లేటుతమ్మన శ్రీరాములుగారి భార్య వెంకటరత్తమ్మ గారికి 100 - 0 - 0 నూరు రూపాయిలు. వెరసి అయిదువందల రూపాయిలు.

(22) 800 - 0 - 0 తమ్మన సోమశేఖరలింగంగారి కొమారుడు సుబ్బారావుగారి కుటుంబమునకు 500 - 0 - 0 సుబ్బారావుగారి కుమార్తె వివాహమునకు ఆయన పరంగా ఇవ్వవలసినది అయిదు వందల రూపాయిలు. 200 - 0 - 0 యీయన తమ్ముడుతమ్మనచినలక్ష్మీకాంతంగారికి రెండువందలు 100 - 0 - 0 యీయన తల్లి దుర్గాంబగారికి నూరురూపాయిలు. వెరశి యెనిమిదివందల రూపాయిలు.

(23) 200 - 0 - 0 ఆమ్నూరి నాగయ్యగారి భార్య వెంకటరత్తమ్మగారికి రెండు వందలరూపాయిలు.

(24) 100 - 0 - 0 వరదా బ్రహ్మానందంగారి భార్యా బాపనమ్మగారికి నూరురూపాయిలు.

(25) 200 - 0 - 0 ఘంటసాల పెదవీరభద్రుడుగారి కొమారుడు నారాయణమూర్తిగారికి రెండువందలు.

(26) 100 - 0 - 0 తమ్మన రంగయ్యగారి భార్య రంగనాయకమ్మగారికి నూరురూపాయలు.

(27) 200 - 0 - 0 ఘంటసాల చిన వీరభద్రుడు గారి కుటుంబమునకు గాను వారి పరంగాయివ్వవలసినది రెండువందల రూపాయిలు.

(28) 100 - 0 - 0 కొత్త పున్నయ్యగారి భార్య మాణిక్యమ్మ గారికి నూరురూపాయిలు.

(29) 100 - 0 - 0 మాటూరి ఆదెమ్మగారికి నూరురూపాయిలు.

(30) 50 - 0 - 0 ఘంటసాల భద్రయ్యగారికి యాభైరూపాయిలు.

(31) 300 - 0 - 0 నాతాలూకు లెక్కపని చూస్తూవున్న చందలూరి వెంకటసుబ్బారావుగారికి మూడువందలరూపాయిలు.

(32) 100 - 0 - 0 పాట్లూరి వెంకటరామానుజయ్య గారికి నూరురూపాయిలు.

(33) 100 - 0 - 0 తోట వీరయ్య వివాహము నిమిత్తం నూరురూపాయిలు.

(34) 50 - 0 - 0 మాటూరి శ్రీరాములు గారికి యాభైరూపాయలు.

(35) 75 - 0 - 0 తాతా కనకయ్యగారికి డెబ్బదిఅయిదురూపాయలు.

(36) 75 - 0 - 0 అల్లూరి వెంకటరత్నముగారికి డెబ్బది అయిదు రూపాయిలు.

(37) 100 - 0 - 0 యిమ్మడి వెంకట సూర్యనారాయణ గారి తల్లికి నూరురూపాయిలు.

(38) 75 - 0 - 0 పేరూరు సుబ్బయ్యగారికిడెబ్బదిఅయిదురూపాయలు

(39) 200 - 0 - 0 పులివర్తి పుల్లయ్యగారి వివాహం నిమిత్తం రెండువందల రూపాయిలు.

(40) 1000 - 0 - 0 నాపుత్తరక్రియలకు వెయ్యి రూపాయలు ఖర్చుపెట్టవలసినది.

(41) 500 - 0 - 0 నాకు ప్రతిసంవత్సరం జరగవలసిన ఆబ్దీకములకు ఆదాయుపయోగపరుచుటకు ఫండునిమిత్తం అయిదువందల రూపాయిలు.

(42) 50 - 0 - 0 సంగేగర్ల వెంకటస్వామిగాడికి యాభైరూపాయిలు.

(43) 50 - 0 - 0 రాచాకలి సుబ్బిగాడికి యాభైరూపాయిలు.

(44) 1000 - 0 - 0 పులివర్తి వెంకటపరదేశయ్యగారిభార్య సుబ్బమ్మ గారికి వెయ్యిరూపాయిలు.

44550 - 0 - 0 వెరశి.

యిందులో 2, 4, 6, 8, 12, 18, 41 అయిటముల సొమ్ము ఫండు గాయుండవలసినది. గనుక అవి తమ్మన రామకృష్ణయ్యగారివద్దను నె 1 కి నూటికి రు 0 - 8 - 0 చొప్పున సాలుసరి కాంపౌండు వడ్డీకిపుంచి ఆవడ్డీ పుచ్చుకొని పైన వ్రాశినప్రకారం జరిగించవలసినది. యెక్సిక్యూటర్లకు అనుకూలమయిన భూవసతులు కుదిరినప్పుడు అసలుసొమ్ము ఆయనవద్ద పుచ్చుకొని భూములుకొని అందుపైన వచ్చే ఆదాపైన వ్రాశిన ప్రకారం ఖర్చుపెట్టవలసినది. సదరు పైకం తమ్మన రామకృష్ణయ్యగారు తనవద్ద పుంచుకొననే మెడలగాని అక్కడతీసికొని యితరత్రా యివ్వడం యుక్తమని యెక్సిక్యూటర్లు మెజార్టీవారికి తోచినప్పుడుగాని ఆపైకముఅక్కడ నుంచి తొలగించి యెక్సిక్యూటర్లకు అనుకూలమయినచోట బదుళ్లు యివ్వవచ్చును.

15. మా మాయిఅత్తలి తమ్మన సత్యప్రసన్న నరేశ్వరాంబ గారికిన్ని తమ్మన భద్రమ్మగారికిన్ని మనోవర్తి నిమిత్తం యేర్పరచినఫండుపయికం వారి అనంతరం సత్రమునకున్ను, శివాలయమునకున్ను ఆపయికంమీద వచ్చేఆదాయం వుపయోగపర్చవలసినది.

16. సత్రమునకున్ను, శివాలయమునకున్ను, విష్ణ్వాలయం వగైరాలకున్ను కావలసినపనులుమూడుసంవత్సరములలో పూర్తిచాయవలసినది.

17. నాభార్యతాలూకుషుమారుమూడు వేలరూపాయలుకిమ్మతుగల వెండిబంగారపువస్తువులు నాభార్యాతల్లి అయిన పులివర్తి వెంకటపరదేశయ్యగారి భార్య వెంకటసుబ్బమ్మగారి వద్దను ఉన్నవి. అందులో ఖంగారపు గాజులు నాలుగున్నూ, పుదుచ్చేరీ గుల్లగొలుసులున్నూ, నామరదలు తమ్మనపార్వతమ్మకున్ను కంఠమాలేనత్త సదరు సుబ్బమ్మగారికిన్ని

తతిమ్మావస్తువులు ఆమెకొమార్తెల వివాహంనిమిత్తం చెందగలందులకున్ను యేర్పర్చడమయినది. నాతాలూకు వస్తువులలో పదకంనాజనక సోదరుడు వెంకట సుబ్రహ్మణ్యమునకున్ను చెందవలశ్నిది.

18. గృహోపకరణములు వగైరాసామానులు నాసవతి తల్లి గారికి కావలసినవిమాత్రం వారికి యిచ్చి మిగతాగృహోపకరణములు యినపపెట్టె వగయిరాలు నాయెస్టేటు క్రిందనే చేర్చవలసినది సదరు వుయిలులోపైన 9 పేరాలో కనపర్చిన 3,4 అయిటములు పేర్లు యెస్టేటుకే చెందవలశినది.

19. సదరు యస్టేటు యావత్తున్ను, యెక్సిక్యూటర్లలో, మొదటివారయ్ని రామకృష్ణయ్యగారి స్వాధీనమందుంచుటకు పైన వ్రాయబడియున్నది. అయితే యే హేతువచేతనయినా యెక్సికూటర్లకు భిన్నాభిప్రాయములు కలిగేయెడల మెజార్టీ వారియిష్టప్రకారం జరిగించవలసినది.

20. నాయస్టేటుకు రావలశ్ని పయికం వెంటనే వసూలుచేయిస్తూ పారు బాకీలుపోను వసూలు అయిన మొత్తంలోధర్మకార్యములునిమిత్తం వ్రాశ్ని సొమ్ము ముందుతీసి మిగిలిన సొమ్ములో లెగసీలకుపైన యేర్పరచిన మొత్తములు వడ్డీలేకుండా యెవరివి వారికిగాని వారి వారసులకుగాని సంవత్సరమునాటికి యివ్వవలసినది. లెగసీలకు యివ్వవలసిన మొత్తములకు తక్కువ సొమ్మువుండే యడల ఆసొమ్మునుబట్టి దామాషా ప్రకారము యివ్వవలశినది. యిందులో ముందుయివ్వడం ముఖ్యమని యెక్సికూటర్లకు తోచేయడల వారి యిష్టప్రకారం జరిగించ వచ్చును. యిది నామనస్ఫూర్తిగా మంచితెలివితోను జ్ఞానముతోను వ్యక్తితోను వ్రాయించ్ని వుయిలు అనే మరణశాసనము. తమ్మనపిచ్చయ్య

యిందుకు సాక్షులు. ఘంటసాల చిన్నవీరభద్రుడువ్రాలు.
షేక్ ఇమామ్
తాతా కనకయ్య వ్రాలు.
తమ్మన గోపాలం వ్రాలు.
తమ్మన పిచ్చయ్య బ్రదర్ రామకృష్ణయ్య వ్రాలు.
డీ. సీతారామాచార్యులు వ్రాలు.

వుడత్తు సుబ్రహ్మణ్యంగారి చెర్వువద్ద దోరడ్ల వేంకటరత్నంగారు వగయిరాలు కట్టించే శివాలయముకు ప్రతిష్ఠకు నాతాలూకు వస్తువులు వగయిరా చరాస్తి అమ్మకంలోనుంచి ర్పు 200-0-0 రెండువందల రూపాయీలు ప్రతిష్టకాలమందు యివ్వవలశినది.

Thammana Pitchayya

యిందుకు సాక్షులు. తమ్మన రామకృష్ణయ్య వ్రాలు.
తమ్మన సుబ్బారావు వ్రాలు.
దస్తూరీ పొట్లూరి వెంకట రామానుజయ్య.

(True,Copy,)

ది 8 మార్చి 15 నాడు సీలుచేసిన కవ్వరు రిజిస్ట్రారువద్దనీయబడినది.

ఈ విల్లు ది 21 జులై 1915 సం. తేదిని తమ్మన రామకృష్ణయ్యగారి యెదుట రిజిస్ట్రారుగారు విప్పి దీనిని రిజిస్ట్రి చేసినారు. ఇది మూడవ పుస్తకమునందు ఇరువదినాలుగవ దస్తావేజుగా వ్రాయంబడి యున్నది. కృష్ణాడిస్ట్రిక్టు రిజిస్ట్రారువారి యధికారమున *A. Kantayya.* గారిచే రిజిస్ట్రి చేయబడినది.

అనుబంధము.

విల్లోనున్న పనులన్నియుం బూర్తికాకున్నను బహుకష్ట సాధ్యములును జీదరఁబుట్టించునవియుఁ గల్లోలములు| గలిగించునవియు నగు నట్టికార్యములన్నియు నెరవేర్పఁబడినవి. చిల్లరబాకీలునట్లే వసూలయినవి. ఇంక రెండు పెద్దబాకీలు మాత్రమె రావలసియున్నవి. శివవిష్ణ్వాలయములుం దటాక సోపానములును బాఠశాలా భవనమును మాత్రమె అట్టెయున్నవి. వీనికివలసిన సొమ్ము సిద్ధముగనెయున్నది. కంట్రాక్టిచ్చినను గానే కలవుగదా. పనులందుఁ జిక్కులేమియు నుండనివి. తగిన ముహూర్తము చిక్కఁగానె యారంభింపఁబడి వడిగాఁ బూరింపఁబడును. ఇంతలో నీగ్రంథము తయ్యారయినది. ఇది పిచ్చయ్య చరిత్రము నాతని గుణాద్యభివర్ణనముఁగాని ఎగ్జిక్యూటర్సుయొక్క పనులరిపోర్టుకాదు గనుక ఇదిరచింపఁబడిన వెంటనె ప్రకటింపఁబడుటయె మిగులయుక్తమని తోఁచి నందున నిట్లు ప్రచురింపఁబడినది. పిచ్చయ్యయిపుడుండి మతిమాఱివేలు పనులు చేయునేమొయని కొనవలసినదుండదుగదా. ఎట్లయినను విల్ప్రకారము పనులు జరిగియేతీరును. అనిర్వాహకత్వము భగవదనుగ్రహమున మాకెదక్కునెడల అల్లమద్దిపట్లదేవుని పేఁమీఁద మఱొచిన్నగ్రంథమయిన నేర్పఱపించి యాస్వామియునీ పిచ్చయ్య నేలునటుల తిరిగి ప్రార్థింపరాదా? ఇప్పటికీ బందరుపురమందలి కార్యములన్నియుం బూర్తియైనందులకు నీసంతోషము నందియున్న పట్టున నీపురమున వేంచేసియున్నట్టియుం బిచ్చయ్యకును దద్వంశజులకును దత్సకలాప్తబంధుసంతతికి నభీష్టవరప్రదాయక దేవతలగు శ్రీకన్యకాపరమేశ్వరీ నగరేశ్వరులకిదియిట్లెప్పటికి శ్రుతపఱచుటయు న్వారిందగు తెలుఁగునఁ బ్రార్థించుటయు ధర్మమేకదా. పైగనిది సార్థకనామమై తద్దేవతల వరప్రసాదమునఁదగు ధార్మికుల కుల్లాసినియు నగుచుండును.

శుద్ధపత్రిక.

పేజి.	పంక్తి.	తప్పు.	ఒప్పు.
1	18	దేను	దేసు
,,	25	విను	విని
4	5	తే-గీ	ఆ-వె
14	21	తే-గీ	ఆ-వె
16	8	రాఁబ	రాబ
17	11	ములఁ	ముల
21	7	వృద్థి	వృద్ధి
24	14	తడ్రి	తండ్రి
25	21	వల్లి	ఎల్లి
27	6	దిమె	దనె
29	19	యున	యమున
,,	27	దేవేసు	తద్దేవు
,,	28	లవ్యా	లివ్యా
30	24	వ్యాజ్య	వ్యాజ్యై
32	21	ముల	ములు
34	22	జీన	జీవ
42	19	టుంబు	టలు
,,	25	తే-గీ	ఆ-వె
43	8	లతి	లిత
49	23	బాటు	పాటు

కృష్ణాజిల్లా మచిలీపట్టణమునందు

నాదెళ్ల పురుషోత్తమ కవిగారి యొద్దను

వెలకు దొరకు పుస్తకములు.

రు 2-0-0 వేమనసూక్తిరత్నాకరము.

ఇన్ని వేమనపద్యాలు లోకములో మరెక్కడను జిక్కవు. ఇందు 4085 పద్యాలున్నవి. అన్నియు సలక్షణముగా దిద్దుబాటు పొందియున్నవి. పైగా వేమన్నగారి చిత్రి చరిత్రము కేట తెలుగున వ్రాయఁబడి అందు బొమ్మలపటాలుకూడఁ జేర్పఁబడి ఈ పుస్తకము మొదట కుట్టఁబడియున్నది. తప్పులుగా తక్కువుండిన 8 వేల పద్యాలకుమాత్రమే రు 2 వెలగదా. ఇంతటి అనుకూలగ్రంథము ఇంత చవకగా దొరకుట ఎంతో లాభముగాదా?

రు 2-0-0 పురుషోత్తమ కవీయము.

ఇదియొక క్రొత్తమాదిరి నిఘంటువు. ఇందు 3 అంతర్భాగములున్నవి.

(1) ఒక వికృతిపదమును దానిరూపాంతరము లన్నియునుండి అంతట దానిప్రకృతిరూపపదముండి పిమ్మట అర్థముండును. ఇది ప్రకృతిరూపప్రకాశిక.

(2) ఒక ప్రకృతిపదమును దాని రూపాంతరము లన్నియునుండి అంతట దానివికృతిరూపపదముండి పిమ్మట అర్థముండును. ఇది వికృతిరూపచంద్రిక.

(3) అట్లు ప్రకృతి వికృతి రూపములు లేకుండెడి తత్సమదేశ్యపదములన్నియుఁ గ్రమముగానుండి వాని రూపాంతరములుండి అర్థముండును. ఇది అన్యరూపదీపిక.

ఇందు మొదటిభాగము వలెనిమాత్రము వైకృతదీపికయను పేరితో పూర్వము శబ్దరత్నాకర గ్రంథకర్తయగు బ. సీతారామాచార్యులవారు ప్రకటించిరిగాని అందువారు సుమారు 2 వేల పదములుమాత్రమే వ్రాసిరి. ఇప్పుడాయొక్క భాగమే సుమారు 5 వేలుపదాలేరఁబడినవి. మాతృభాషను అభివృద్ధి చేసికొనఁగోరువారందఱియింటను తప్పక యీప్రతియొకటి యుండఁదగ్గది.

రు 1-8-0 అద్భుతోత్తరరామాయణము.

సీతారాముల పూర్వజన్మవృత్తములు, నారదుఁడు వారికిచ్చిన శాపవివరములు, రామాయణకథప్రకారముగ సంహారానంతరమున సహస్రముఖ రావణుఁడున్నట్టు రాముఁడు తెలిసికొని వానిపైదండెత్తి వాఁడు తప్ప మిగిలిన అందరిని సంహరించియు, రాముఁడు వానిచేత నేటువడి మూర్ఛిల్లఁగా సీత ఆరావణుని జంపుట, రాముని బ్రహ్మ బ్రతికింపఁగా తెలి

సీతను స్తుతించుట. అనువింతకథగల 7 ఆశ్వాసముల ప్రబంధము. చతుర్విధకవితాచాతుర్యముకలది. గర్భకవిత్వమున లోకములో సాటియేలేనిది. బహుపండితులు దీనినాదరించినది దీనిమొదట ముద్రింపఁబడియున్నది. దీని 3 వాశ్వాసము B. A. కు టెక్స్టయ్యెను.

రు 1 - 0 - 0 గురుభక్తి ప్రభావము.

దీపకుఁడను చిన్నవాఁడు మాతాపితృ గురుభక్తిచేతనే తరించిసిద్ధుఁడయినకథ. మనుష్యున కవసరమైన ధర్మములన్నియుఁ జక్కఁగాఁగలవు. విశ్వేశ్వర బిందుమాధవులతో దీపకుఁడు ముచ్చటించినదెంతయో ముచ్చటగానుండును. 6 ఆశ్వాసముల నిర్వచనప్రబంధము. కవితా చతురిమముంగలదు. కడుసులభశైలి. బాలురకును అర్థమగును.

రు 0 - 12 - 0 కృష్ణానదీ మాహాత్మ్యము.

నాల్గాశ్వాసముల నిర్వచనప్రబంధము. పూర్వార్థమున కృష్ణయేర్పాటును దత్తీరస్థక్షేత్రమహిమాదులుండును గాని ఈ త్తరార్థమునఁదత్సంబంధములైనకే 4 కథలువిపులముగాను ముద్దుగాను వ్రాయఁబడినందున ఖులాసాగాఁ జదివికోదగినగ్రంథమయినది. గర్భకవిత్వమునం దద్భుతో త్తరరామాయణమునకు సాటిరాఁదగినది. కృష్ణ పర్వోత్కృష్టయగుఁగాననిదిపావనమైనది.

రు 0 - 12 - 0 కురంగేశ్వర చరిత్రము.

మాయలేడియైన మారీచుని శ్రీరాముడు సంహరించి తద్దోషపరిహారమునకై కురంగేశ్వర ప్రతిష్ఠచేసెను. అట్టికోరంగిక్షేత్రమున జరిగిన యొకచక్కనికథయుంగలది. కవిత్వము చాలముద్దుగానుండును.

రు 0 - 12 - 0 చంద్రహాస నాటకము.

దిక్కులేక నిరుపేదయై యుండియు దండివాఁడౌ కేఁడు తన్ను జంపింపగాఁ చియున్నను అదారిని బడక దైవయోగమున వర్ధిల్లి చక్రవర్తియైన చంద్రహాసునికథ చాల మంచిదని భాషాంతరీకరణముకూడ నైనది. బహు నీతిబోధకము అమూలాగ్రముగఁగథ యంతయుంగస్తు పదియంకములున్నను నాటకము చిన్నది. ఇంకొంతచిన్నదిగానైనఁ జేసికోలునున్నది. పద్యములు చాల సులభముగా నుండును.

రు 0 - 12 - 0 ద్రౌపదీ వస్త్రాపహరణము.

ఇది ప్రసిద్ధమయిన భారతకథా నాటకము. పద్యములెల్లకీర్తనలు పదాలవు. చాల మనోహరముగనుండును రసవంతము.

రు 0 - 12 - 0 హిందూస్థానీ రామదాసచరిత్రము. (అపూర్వము)

(కడువింతగనుండు హిందూస్థానీ నాటకము) తెలుగులిపిలోనుండి భావరా

వారును ధారాళముగాఁ జదువఁదగినట్టిగుణములుఁ గలిగియున్నది. సంస్కృతపదములెచ్చుగ నుండుటచేఁజక్కఁగా నర్థమగును. భావ వేద్యులగువారికి సులభముగ నలవడును. వృత్తములు శైలులుటపాలును మనోరంజకములు. వచనమయినను తమాషానియమములుండ బట్టి యుల్లాసప్రదమగును. పూర్వమిది నాటకులు ప్రదర్శించినపుడు వందలకొలఁదిగ ధనమువచ్చెడిది. దీనిరసము అనుభవించినకొలఁదిని అభిరుచినిగలిగించుచుండును.

రు 0 - 8 - 0 ధార్మికోల్లాసిని.

60 వేల ద్వి. ఆస్తిని బహువిధధర్మములకు వినియోగపఱచఁజెప్పిన తమ్మన పిచ్చయ్య అను ధార్మికుని మరణశాసనమును పద్యకావ్యముగ్గ అతనిసచ్చరిత్రమునుగలది. చరిత్రలో దేశగ్రామపుర వర్ణనలు కడురమ్యములు. సమయోచిత ధర్మబోధవాలకొనియాడఁదగినది. తేలికశైలికలది. రెండుజాతకముల ఫలాలు తద్జ్ఞులకు బహుయుక్తములు.

రు 0 - 8 - 0 అష్టావక్రగీతలు.

అష్టావక్రమహాముని జనకులవారి కుపదేశించిన కథాక్రమము ముందుండి పిమ్మట శ్లోకము గీతపద్యమువంతున గీతలతర్జుమాయునుండును.

రు 0 - 8 - 0 యాదవాద్రీశోపాఖ్యానము.

శ్రీరామానుజులవారు ఢిల్లీమీఁదికి దండెత్తిపోయి మేలుకోట నాథునిదోడ్తేగా అపుడు బీబీనాంచారమ్మ పెండ్లియైనకథ. తేలికశైలి.

రు 0 - 8 - 0 ప్రసంగవచన హరిశ్చంద్ర నాటకము.

పాత్రోచితజాతీయములుకలది. బహురసవంతము, సుప్రసిద్ధము, ముద్దుగానుండుటాగున మరల ముద్రింపఁబడియున్నది.

రు 0 - 6 - 0 స్త్రీలమీటింగు నాటి హరికథ.

ఇది చాలలోకప్రసిద్ధిని బడసినది. తరుణానంద మొసఁగుటేకాక చిరానుకూల్యమును గల్గించును. స్త్రీస్వేచ్ఛతగదను నీతింజెప్పును.

రు 0 - 6 - 0 సోమేశ్వరీయము.

భక్తియు నీతియుం గలిగి వివిధ వృత్తములు చిత్రకవిత్వముం గలట్టి యొక చాటు ప్రబంధము.

రు 0 - 6 - 0 మాహేంద్రపురాణము.

మాకివారణ్యములలోనికథ 2 ఆశ్వాసముల ప్రబంధము చక్కనిశైలి.

రు 0 - 6 - 0 అద్భుతోత్తర రామాయణ తృతీయాశ్వాసము.

ఇది 1911 సం B. A. పరీక్షకు పెట్టఁబడఁదీయబడెను. ప్రత్యేకోపాఖ్యానము

రు 0 - 6 - 0 వేమనయోగి చరిత్రము.

పదుమనదుకు కథాసందర్భపు పటములువేయుచు తేటతెలుగున వ్రాయఁబడియున్న వచనకావ్యము. వింతకథ తేలికగనున్నది.

రు 0 - 5 - 0 700 యుక్తిలెక్కలుగల 'అంకజ్యోత్స్న' (బహుప్రసిద్ధమైనది.)

రు 0 - 5 - 0 మైట్రిక్యులేషన్ లెక్కలపుస్తకము (48 ఎగ్జామినేషన్ పేపర్సున్నవి)

రు 0 - 3 - 0 అజ్ఞానధ్వంసిని (మాతాపిత్రాది వర్ణనదేవప్రార్థనము గలపద్యకావ్యము. ఇదిబాలురు నిత్య పారాయణము చేయుదురేని వారియజ్ఞానము నుధ్వంసముచేయును)

రు 0 - 3 - 0 చెన్నపురిరాజధాని భూగోళము (జిల్లాలమార్పువరకు దర్శకములాది.)

రు 0 - 2 - 0 బాలవినోదగుచ్ఛము (మున్నుప్రసిద్ధిఁజెందిన సంగ్రహపుస్తకము.)

రు 0 - 3 - 0 చిన్నతరగతుల లెక్కల పుస్తకము.

రు 0 - 2 - 0 అక్షరాభ్యాసము (అక్షరములు గుణితములు అనాయాసముగాను వేగముగాను రాదగినది.)

రు 0 - 3 - 0 ముక్తికాంతామణి శతకము (గ్రంథకర్త దీనిని మాతృస్తవము జగన్మాతృస్తవమునుగాఁజెప్పియున్నాఁడు. కొన్ని పద్యములుద్వ్యర్థులు భక్తియు నీతియుంగలది లోకోక్తులుచాలఁగల 108 మత్తేభశార్దూలవిక్రీడిత వృత్తములును 20 సంస్కృతప్రార్థనా శ్లోకములుగలవు.

రు 0 - 2 - 0 సర్వమతభక్తానుకూల కీర్తనావళి (బ్రహ్మసమాజము వారికిని మిక్కిలి నుపయుక్తము) (ఎంతో చక్కని వింతమట్లుకలది.)

రు 0 - 1 - 0 కీర్తనలు, హారతులు, పాటలు (తటాలున పాడుకోఁగల పాఠాంతరములు గలది.

రు 0 - 1 - 0 మనోహర సోమేశ్వరశతకము (108 పసందైన సీసపద్యములుగలది.)

రు 0 - 1 - 0 పూర్వకర్మ శతకము (రామాయణ భారతాది గ్రంథాంశములుగలది.) 108 చంపకోత్పలమాలలు.)

రు 0 - 1 - 0 జార్జిప్రభు పట్టాభిషేకము (వివిధవృత్తవిలసితము.)

ఇందెయొకటికాని యేకొన్నిటికైనం కేర్పికాని విరివిగనొకమారె కొనువారికి కమీషను విరివిగనీయఁబడును. అదిరకములను బట్టి భేదపడియుండుంగాన వ్రాసి తెలిసికొనదగును.
